

DET NY Clarté

DET NY CLARTÉ #01 · 1. ÅRGANG · NOV. 2006 · LØSSALG KR. 40,-

DEBATTEMA: **Venstrefløjen og Muhammed**

YTRINGSFRIHED
RELIGION
INTEGRATION

DESUDEN: **AVISKRIG · DET FRANSKE OPRØR · GLOBALISERING**
CLARTÉ-HISTORIE · BOGANMELDELSER

BIDRAG I DETTE NUMMER VED BL.A.: **MIKAEL NYBERG · MORTEN HOMANN**
RUNE ENGELBRETH LARSEN · PATRICK MAC MANUS · MORTEN THING

ILLUSTRATION:
Robert Nyberg

INDHOLD: Lederen **s.2** // Lige på og hårdt **s.4**
Mikael Nyberg: Nu rager de til sig igen **s.8** // Synspunkt v. Patrick MacManus **s.14**
Kåre Blinkenberg: Forstadsoprøreren og mængden **s. 16**
Morten Thing: Det danke Clartés historie **s.22**
Staffan Dahllöf: Mellem fastfoodnyt og livsstilsanalyser **s.28**
Debattema: Muhammed-krisen 1 år efter – hvad har venstrefløjen lært?
Morten Homann, Rune Engelbreth Larsen, Troels Riis Larsen og Søren Engelsen **s.33**
Boganmeldelser: Muhammed, Mao, Marx, Fukuyama, Bin Laden med flere **s. 50**

Et nyt tidsskrift – til en ny bevægelse!

Mine damer og herrer! Må jeg have lov at præsentere... **Det Ny Clarté!**

Det Ny Clarté er et tidsskrift der vil gå i lag med tidens store spørgsmål fra et venstreintellektuelt standpunkt. Et tidsskrift der vil behandle de vigtigste tendenser internationalt og nationalt. Et tidsskrift der vil udfordre og varetage en seriøs debat på venstrefløjen, og samtidig påvirke den offentlige af slagsen. Tidsskriftet hvor man kan læse værdifulde udenlandske artikler i dansk oversættelse, og hvor læseren kan holde sig ajour med de vigtigste nye bogudgivelser. Et kvalitetstidsskrift der er dybdegående, men ikke akademisk. Et kvartalstidsskrift som vi tilstræber er levende, velargumenteret og godt redigeret.

Udgangspunktet for Det Ny Clarté er den situation som de progressive kræfter befinder i: En brydningstid præget af de historiske nederlag som arbejderbevægelsen, venstrefløjen og den kommunistiske bevægelse har lidt, og som afstedkommer at de offensive tiltag som borgerlige kredse står i spidsen for internationalt og nationalt ikke imødegås i tilstrækkelig grad. Ikke desto mindre er der en ny bevægelse i gang. En ny generation har fået øjnene op for verdens dårligdomme, og har tænkt sig at gøre noget ved dem! Det startede måske i Seattle i 1999, da WTO-mødet blev blokeret, men det har siden især udviklet sig i form af den kritiske globaliseringsbevægelse og den internationale antikrigsbevægelse. I Frankrig sagde befolkningen sidste år nej til EU's nyliberale forfatningstraktat. Og herhjemme har vi de seneste år været vidne til nogle af de største massedemonstrationer i 30 år. De gjaldt forsvaret af velfærden og krigen mod Irak.

Det Ny Clarté vil afspejle spændevidden og de forskellige holdninger i de nye bevægelser der vokser frem. Tidsskriftet vil forsøge at bygge bro mellem teori og handling, mellem aktivister og tænkere, mellem tidligere og nuværende rebel-generationer, mellem den internationale og nationale bevægelse. Det Ny Clarté er et venstrefløjstidsskrift, men vi vil vende nogle ting på hovedet, undersøge brudflader og udfordre venstrefløjen.

Clarté betyder klarhed, og Det Ny Clarté indskriver sig i en tradition: arven fra oplysningen, fra de folkelige bevægelsers og arbejderbevægelsens gennembrud, fra marxismen og socialismen. Clarté er tidligere udkommet herhjemme og har altid været forbundet med den aktive og kulturinteresserede venstrefløj. Det har haft forskellige udgivere og holdninger til de spørgsmål som mødte den socialistiske bevægelse, men det var fra starten af tænkt som et fristed for kritiske, intellektuelle røster som stod til venstre for midten. Og det er sådan vi fortsætter tidsskriftet.

De mange forskellige erfaringer som er blevet høstet i de sidste 150 års kamp for en bedre verden skal ikke gå tabt, men samtidig står mange nye spørgsmål også ubesvarede hen, og nye svar trænger sig på. Det Ny Clarté har hverken en Centralkomité eller en generallinie. Det har ikke etableret klarheden på forhånd, men vil stille kritiske spørgsmål, diskutere og til stadighed forfølge klarheden som et mål. Vi vil ikke blot forstå, men også være med til at forandre verden. For ja – kald os bare kættere – vi mener at en anden verden er mulig!

Dino Knudsen, Redaktør

Udgives af:
Foreningen Det Ny Clarté
Ansvarshavende redaktør:
Dino Knudsen, redaktoer@clarte.dk

Øvrige redaktion: Kåre Blinkenberg, Troels Riis Larsen, Eva Waldorff

Skribenter: Sammi Ala'a, Paw Hedegaard Amdisen, Jon Rostgaard Boiesen, Peter Hegner Bonfils, Gerd Callesen, Staffan Dahllöf, Jørgen Knudsen, Carsten Kofoed, Mikael Nyberg, Lars Poulsen, Ron Ridenour, Klaus Riis, Kristian Schmidt, Erik Stinus, Sara Maria Sörensson, Mattias Tesfaye, Christian Braad Thomsen, Mikkel Thorup, Peter Westergaard

Gæsteskribenter: Søren Engelsen, Morten Homann, Rune Engelbreth Larsen, Patrick Mac Manus, Morten Thing

Redaktionen afsluttet: 23. oktober.

Illustrationer:
Robert Nyberg og Ib Kjeldsmark
Layout: Legalizer

Website: www.clarte.dk
Webmaster: Philip Nunnegård

Oplag: 1.000
Tryk: Eks-skolens trykkeri
ISSN: 1902-0333

Henvendelse: kontakt@clarte.dk
Adresse: Det Ny Clarté, Mediesyndikatet Monsun, Nørrebrogade 20, 1. sal, 2200 København N.

Abonnement:
Mail: abonnement@clarte.dk
Privat: 1 år (Fire numre) 150 kr. Opgiv: Navn, adresse, tlf. og email.
Institutioner: 1 år (fire numre) 275 kr. Opgiv: Navn, adresse, tlf., email og faktureringsadresse.
Giro: 10189178. *Netbank:*
Reg. 0265 Konto nr. 10189179

Annoncer: *Kontakt:*
Eva Waldorf, annonce@clarte.dk

BY: $ =

"I dag befinder tyngdepunktet for konflikten i Irak og den globale krig mod terror sig ikke på de udenlandske slagmarker. Tyngdepunktet for denne krig er snarere centrummet for den offentlige opinion i USA og i de frie nationers hovedstæder."

Donald H. Rumsfeld

SEKTERISK VOLD ELLER USA'S "EL SALVADOR OPTION"?

IRAK. Fra begyndelsen af besættelsen af Irak var det klart at USA ville dominere landet ved at opdele det i tre regioner. Denne strategi blev især synlig efter det amerikanske militærs nederlag i april 2004 i byen Fallujah hvor den irakiske modstandsbevægelse demonstrerede sin formidable styrke.

Den blodige vold "mellem" irakerne er orkestreret af USA med det formål at påtvinge befolkningen besættelsen og isolere den folkelige opbakning til den irakiske modstand. For at opnå disse mål har besættelsesmagten fulgt følgende taktik:

1. Oprettelsen af et etnisk og sekterisk kvotesystem. USA's civile administrator, Paul Bremer, introducerede i juni 2003 den såkaldte "politiske proces" der er baseret på en etnisk og sekterisk opdeling af befolkningen: sunier, shiiter og kurdere. Alle politiske, militære og økonomiske institutioner der er blevet etableret af besættelsesmagten er baseret på dette system.

2. Opløsningen af den irakiske hær og andre sikkerhedsstyrker, og erstatningen af disse med militser baseret på etniske og sekteriske kriterier. Disse trænes af henholdsvis USA, Iran og Israel og udgør størstedelen af de nye irakiske hær- og politistyrker. Militserne har ingen loyalitet over for den irakiske nation, men tjener i sidste instans fremmede magters, og hovedsageligt USA's, interesser i landet. ›

"Den krig vi udkæmper i dag er mere end en militær konflikt. Den er det 21. århundredes afgørende ideologiske kamp."

George W. Bush

3. Oprettelsen af dødspatruljer. Tortur og likvidering af uskyldige irakere (inklusiv prominente politikere, patriotiske ledere, akademikere, universitetslærere og videnskabsmænd). Den igangværende, blodtørstige kampagne kan bedst betegnes "El Salvador Option". Den er undfanget af den tidligere amerikanske ambassadør i landet, John Negroponte, der har erfaring fra oprørsbekæmpelsen i Mellemamerika i 198o'erne.

Der er ikke borgerkrig i Irak. Størstedelen af volden og drabene i landet er organiseret af besættelsesmagten, ofte gennem de nævnte militser og dødspatruljer, med det formål at dele den irakiske befolkning, kue modstandsbevægelsen og forankre forestillingen om opsplitningen af landet blandt borgerne. Men det forties i medierne.

Sammi Ala'a

BIRTHE HANSEN:
"Libanon-konflikten i sommeren 2006 var voldsom... Det vigtigste er, at afgørelsen på konflikten kan blive en sejr for det nye Mellemøsten over det gamle Mellemøsten."

LYKKE NIELSEN
"Hvorfor skulle det så være så usandsynligt, at Saddam Hussein har masseødelæggelsesvåben og måske oven i købet har viljen til at bruge dem?"

QUIZ

De danske medier er så heldige at kunne trække på to virkelige Irak-eksperter: Helle Lykke Nielsens og Birthe Hansen. På trods af at alt hvad de har forudset om udviklingen i landet har vist sig at være fejlagtigt, har det ikke fået medierne til at bruge dem mindre flittigt.

Du har nu chancen for at gætte hvornår vores to eksperter indrømmer at krigen mod og besættelsen af Irak var en fejltagelse.

Birthe Hansen, når:

A. *hun foreslår Danmark i stedet skal angribe Nordkorea.*

B. *pengestrømmen fra Mossad aftager.*

C. *Bush indser han tog fejl.*

D. *der er to torsdage i én uge.*

Helle Lykke Nielsen, når:

A. *hun udsender en revideret juleudgave af sin bog Saddam - Fyrsten fra Tikrit på gaden.*

B. *demokratiske politikere i USA afslører hende som CIA-agent som hævn for Plamegate-sagen.*

C. *Thor Pedersen bliver anklaget i Brixtofte-sagen.*

D. *Bjørn Lomborg indrømmer at der finder en global opvarmning sted.*

Indsend dit svar til Det Ny Clarté – og vær med i lodtrækningen om at blive de danske mediers nye Mellemøstekspert!

BALLADE-MAGERE MOD FOGH

MODSTAND NEDEFRA. Da regeringen og statsminister Fogh løb tør for argumenter i velfærdsdebatten op til Folketingets åbning begyndte skældsordene at fyge gennem luften: Det drejede sig ikke om at sikre velfærd, sagde Fogh, men om at nogle politiske balladem agere og socialister ønskede at vælte regeringen. BUPL havde frit opfundet tal der viste forringelser (Arbejderbevægelsens erhvervsråd har senere gennemgået tallene og fastslået at beregningerne var korrekte).

I Århus og Nordljylland voksede de massive protester voldsomt. Efterhånden som regeringen blev stadig mere presset blev mudderkastningen voldsommere. Regeringen fremstillede efterhånden formanden for BUPL, Henning Pedersen, som folkeforfører og faglig sekretær fra Pædagogstuderendes Landssammenslutning, Lars Grenaa, som brigadegeneral. Sidstnævnte der i 2003 kastede rød maling på statsministeren på grund af den danske deltagelse i Irak-krigen ønskede sågar ikke at tage afstand fra denne handling. Dette var i sandhed en flok balladem agere, der ikke ville regeringen noget godt!

Aktionsdagen der foregik ved Folketingets åbning, d. 3. oktober, var koordineret af Velfærd til Alle – kampagnen. Børnehaver og vuggestuer blev blokeret; skoler og gymnasier besat; pædagoger og medhjælpere gik til fagligt møde. Mere end 100.000 mennesker aktionerede og demonstrerede. I alt førte protesterne til at besparelserne på børneområdet blev fjernet i mindst femten kommuner. Meningsmålinger foretaget i ugerne efter Folketingets åbning viste at et flertal af befolkningen er imod regeringen. Det er de mange almindelige menneskers organisering af protesterne nedefra der har sat regeringens afgang på dagsordenen for første gang i fem år. Og hvis Fjogh og hans hof af spindoktorer bliver ved med at kalde disse mennesker socialister og balladem agere kan det være at de også går hen og bliver det!

Troels Riis Larsen

"Den bredere [amerikanske] regeringsstruktur befinder sig stadig i industrialderen og er ikke til megen nytte. Det er på høje tid at overveje en ny Hoover-komission der kan anbefale måder at reorganisere både den lovgivende og den udøvende magt således at vi kan følge en mere passende vej ind i det 21. århundrede."

Donald H. Rumsfeld

IMPERIE-BEGREBET

TVIND. Imperiebegrebet har fået en renæssance de seneste år. Her tænkes ikke så meget på d'Herrer Negri & Hardts lancering af bestselleren *Imperiet,* på Starwars-seriens seneste afsnit eller på den hede interesse som Washington-intellektuelle udviser for det engelske imperiums erfaringer med oprørsbekæmpelse. Nej, der er tale om intet mindre end imperiebegrebets reintroducering i danske medier.

Nu kunne den uvidende læser naturligvis forledes til at tro at der rundt omkring på de mondæne redaktions-

lokaler i Københavns indre by sidder en flok chefredaktører der har glemt alt om de borgerlige forpligtelser som de oppebar i Den kolde krig eller det ansvar der påhviler dem i den aktuelle krig mod terror. Men nej, det er naturligvis ikke USA, med sin militære tilstedeværelse i mere end 120 lande verden over, der har fået prædikatet imperium hæftet på sig. Vi læser naturligvis heller ikke om EU-imperiet, McDonalds-imperiet eller Mærks-imperiet i aviserne. Det kunne der jo rent faktisk være noget om.

Til gengæld har de ansvarlige redaktører og kritiske journalister fundet ud af at der eksisterer sådan et helt rigtigt (og ondt) imperium med base i lille Danmark, og derfor undgår de naturligvis aldrig at hæfte betegnelsen på de formastelige: Tvind-imperiet. Det er sandelig godt at vi både har ytringsfrihed, identiske værdier og total konsensus i den danske medieverden. Det er jo med til at opretholde samfundets sammenhængskraft.

Dino

TAVSHED OM OLIEKUP

ØSTTIMOR. Det kan efterhånden ikke komme bag på ret mange at olien er bevæggrund for krigen i Irak. Men det er mindre kendt at kampen om olien også er årsag til det australsk-ledede kup der fandt sted i Østtimor i maj måned.

Østtimor er verden yngste nation (uafhængigt i 2002). Indtil 2005 havde Australien fredsbevarende styrker placeret strategisk på øen. Men Australien har ikke bare haft fred i tankerne. Før Østtimors uafhængighed havde australierne en aftale med Indonesien angående olie- og naturgasrettighederne i Timorhavet. Ved Østtimors løsrivelse fra Indonesien har Australien fastholdt udvindingen af olien og gassen. Det selv om Østtimor efter gældende regler har ret til størstedelen af det olierige havområde. Trods pres fra Australien og flere forhandlingsrunder har Østtimor stået fast på kravet om at få afgjort striden ved FN's havret. Australien har derimod længe ønsket at presse Østtimor til en aftale der kan sikre Australiens adgang til ressourcerne. De mange penge fra olieudvindingen er først og fremmest havnet i det amerikanske olieselskab ConocoPhillips, men en del af pengene er også gået til Australien i form af royalties.

Den danske presse har stort set fortiet invasionen af Østtimor, og begrundelserne for den har været sparsomme. Den australske regering, med premierminister John Howard i spidsen, har forsøgt at få det til at fremstå som om at et langvarigt internationalt pres fik Australien til at gribe ind. Østtimors tidligere premierminister Mari Alkatiri, der blev tvunget til at træde tilbage d. 26. juni i år, har afvist det pure: "Den eneste premierminister i verden der virkelig rådede mig til at træde tilbage var Australiens," udtalte han kort efter invasionen.

Troels Riis Larsen

Nu rager de til sig igen

- Af Mikael Nyberg. Illustration af Robert Nyberg.

GLOBALISERING. "Den nordiske model" er kommet på mode i Europa. Efter EU-traktatens skibbrud er det blandt andet Danmark der fremhæves når førende politikere, erhvervsfolk og meningsdannere forsøger at sælge fremtidige reformer til en ængstelig europæisk befolkning. Men hvad gemmer der sig bag løfterne om globaliseringtilpasning og videnssamfund? Mikael Nyberg løfter sløret.

Nu rager de til sig igen. Sådan vrængede det ny Europas visionære mænd af den succesrige franske massebevægelse mod afviklingen af de unges ansættelsestrygghed. Dem der forsvarer faglige og sociale rettigheder er bagstræberiske, forklarer en af Sverige førende aviser, Dagens Nyheter, i en leder. De forsøger at "opretholde privilegiesamfundet." [1]

I Paris udtalte den tidligere studenterleder Daniel Cohn-Bendit sig nedladende om sine nutidige arvtagere. Da han var Dany le Rouge under majoprøret i 1968 var det en "positiv vision" der var på dagsordenen, forklarer han, en kamp for "mere frihed." Dagens protester er negative, de "udspringer af en frygt for forandring." [2]

Den nuværende EU-parlamentariker har som mange andre rebeller forladt gaden og taget turen op i et socialt reservat hvor utryghed og frygt for forandring er meningsløse følelser. I de postmoderne glaspaladser er man ikke urolig for sin løn, sin ansættelse, sin bolig og pension. Dem er der allerede taget hånd om.

DEN FRANSKE FORSKRÆKKELSE

"Hvad er det de vil," udbrød Jacques Delors, EU-komissionens tidligere formand, efter det franske folks nej til EU-forfatningen i 2005.[3] Enstemmigt forklarede EU's ledere at det nu gjaldt om at stålsætte sig og gennemføre de nødvendige reformer på trods af borgernes manglende ansvar og tiltro til fremtiden. Og efter optøjerne i forstæderne i Paris november samme år talte Nicolas Sarkozy, indenrigsministeren med præsidentambitionerne, om et "sandhedens øjeblik." Frankrig burde, som Storbritannien under Thatcher og Blair, rejse sig fra stagnation og forfald og træde ind i en ny æra.[4] Hans rival, premierminister Dominique de Villepin, stillede sig hurtigt i spidsen for nyordningen, men da millioner af franskmænd indtog gaderne i protest, måtte han ydmyget bøje af.

I Tyskland tabte Gerhard Schröder valget på at forsøge en dristig forringelse af vilkår-ene for de arbejdsløse. Den ny regering, en koalition mellem kristendemokrater og socialdemokrater, har lovet at fortsætte hvor han slap. På programmet står en mere vidtgående forringelse af sikkerheden i ansættelsesforholdet end det franske forslag. Men den folkelige opinion er modvillig og uberegnelig. En uvillig masse der er ude af stand til at tilpasse sig den nye tids vilkår synes at stå i vejen for Europas fornyelse.

HUMANKAPITALEN

Hvordan ser den flygtige fremtid ud?

Allerede i begyndelsen af 1970'erne mente sociologen Daniel Bell at kunne forudse de udviklede landes indtræden i en postindustriel epoke. I dag er forestillingen om en ny æra hinsides den industrielle kapitalisme og dennes klassemodsætninger et selvfølgeligt udgangspunkt for ideologer i både højre og venstre side af samfundsdebatten. I videnssamfundet, hedder det sig, må finanskapitalen bøje af for humankapitalen. De store virksomhedskoncerner opløses i et grænseløst netværk hvor symbolanalytikere, mennesker der besidder viden og kompetencer, hæver sig over den store mængde af rutinearbejdere der er fanget i fortiden.

Hvad stiller vi op med dem som udviklingen har ladt i stikken?, spørger de visionære mænd i glaspaladserne når de kigger ud gennem de tonede ruder. Der er to alternativer, forestiller de sig. Et er at lade efternølerne beholde deres løn, deres ansættelsesvilkår og deres tryghed. I så fald vil en stor del udelukkes fra arbejdsmarkedet. Et andet er at give plads til dem der, med en formulering fra Financial Times, "er villige til at arbejde mere for mindre." [5] Så kan de kræfter der fremmer væksten frigøres, og Europa vil succesrigt kunne tilpasse sig en globaliseret vidensøkonomi.

ALTERNATIV TIL DEN AMERIKANSKE MODEL?

I 1993 præsenterede Jacques Delors en vækststrategi for EU. Der var ikke tale om mere of-

fentlig service. De sociale udgifter burde tværtimod holdes nede. De som ikke passede ind i de højteknologiske videnskoncerner og eksportvirksomheder skulle i stedet kanaliseres ud i en lavproduktiv privat servicesektor. Det forudsatte, forklarede EU-kommissionen senere, "en spredning af lønningerne på lønskalaens nedre del" – det vil sige lavere lønninger for de lavtlønnede. Derfor måtte de alternative forsørgelsesmuligheder som fandtes angribes. Hvis det er muligt at leve af a-kassen og andre sociale forsikringsordninger bliver folk nemlig mindre motiverede til at søge usikre lavtlønsjob i en skrantende servicesektor.

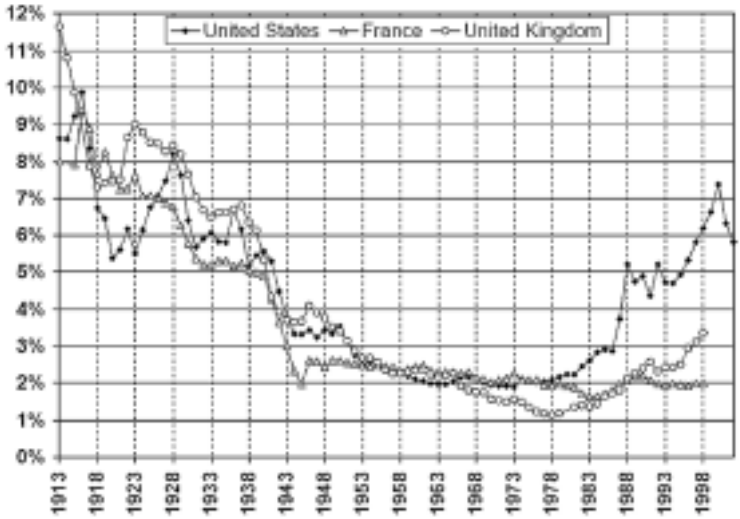
Strategien blev lanceret som et alternativ til den amerikanske model, men blev alligevel ikke modtaget med større velvilje. De sociale forringelser førte i stedet, tilskyndet af den ny valuta og den medfølgende stabiliseringspakt, til at modstanden mod EU-projektet voksede selv i unionens kernelande. De "bagstræberiske" satte sig på tværs.

Det er forklaringen på at man i dag ikke blot hører socialdemokratiske fornyere, men også fremtrædende borgerlige politikere og opinionsdannere, omtale velfærdsstaten og behovet for tryghed i pæne vendinger. "Den nordiske model" har i øjeblikket succes i Europa. Den har inspireret både det tyske og det franske forsøg på at reorganisere arbejdsmarkedet, og den er omdrejningspunktet når pressede ledere søger udveje af den krise som deres nye Europa befinder sig i.

DANMARK SOM FORBILLEDE

Det store forbillede er Danmark. Her har virksomhederne, siges det, lige så stor frihed som i USA og Storbritannien til at ansætte og afskedige folk. Men lønmodtagerne sikrer deres indkomst gennem solid arbejdsløshedsunderstøttelse. Derfor tilpasser de sig velvilligt den globale kapitalismes luner. Flexicurity, fleksibilitet og tryghed i forening, synes at tilbyde det bedste fra to verdener: henholdsvis den nyliberale og den traditionelt socialdemokratiske. Men harmonien er forræderisk.

Danmark har en stor sektor af små og middelstore virksomheder. Derfor har der i en lang periode været en relativ bevægelighed på arbejdsmarkedet, men muligheden for at flytte rundt på arbejdskraften inden for de store virksomheder har været begrænset. Fleksibiliteten er ikke så omfattende som ideologerne foregøgler os det. Danske virksomheder kan ikke vælge og vrage blandt sine ansatte som det pas-

Andelen af de samlede indkomster stiger for de rigeste 0,1 procent

Kilde: Thomas Piketty & Emmanuel Saez: *Income inequality in the United States, 1913-2002*, (2004)
http://elsa.berkeley.edu/~saez/piketty-saezOUP04US.pdf

ser dem. Hvad der i Sverige reguleres via lovgivningen findes i Danmark stadfæstet i kollektivaftaler.

Dette faglige værn mod vilkårlighed er i fare for at blive ødelagt. Ligesom i Sverige er vilkårene blevet forringet for de dele af arbejderklassen som savner regulær ansættelse. Understøttelsen til flygtninge og andre nytilkomne indvandrere er blevet sænket med 30-50 procent, og hele arbejdsmarkedspolitikken er blevet ændret fra at handle om indkomstsikring, omskoling og videreuddannelse til at handle om disciplinering. Den arbejdsløse placeres i jobkurser og tvinges til at udføre mere eller mindre meningsløse opgaver uden den løn og de rettigheder som en normal ansættelse garanterer. [6]

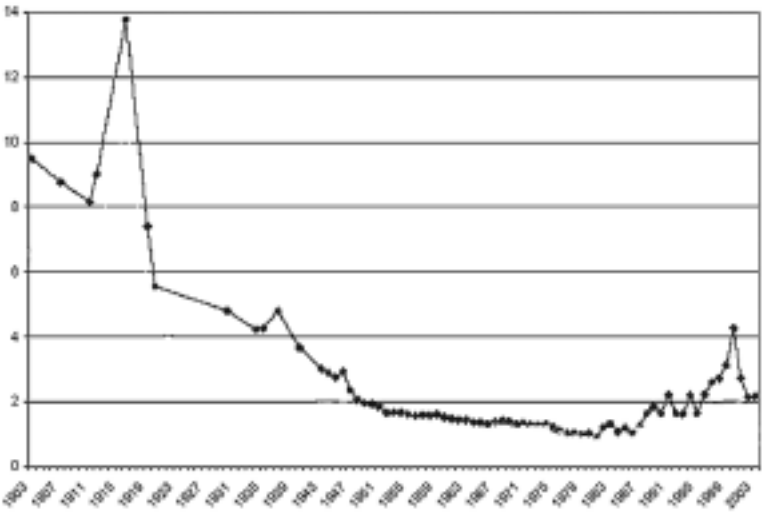
WORKFARE I NYE GEVANDTER

Time Magazine er ikke sen til at genkende det amerikanske workfare-system. I en reportage fra Danmark forklarer en ung mand hvordan han føler sig ydmyget af den nye "aktive beskæftigelsespolitik." Som mange andre europæere har han lært lektien, skriver reporteren. Nu gælder det om at "arbejde hårdere og længere uden nogen lønforhøjelse og med betydelig mere usikkerhed til følge end før." [7]

Indledningsvis ser de skærpede vilkår ikke ud til at ramme de lønarbejdere der befinder sig i økonomiens midte. Tværtimod udloves individuelle lønfordele, kompetenceudvikling og livslang læring i bytte for fleksibel tilpasning til den moderne *just-in-time*-kapitalisme. Men hvad der begynder med hårde tiltag over for indvandrere og bistandsmodtagere, og fortsætter med løsere ansættelsesformer, udbredelse af sorte job og kriminalitet i arbejdsmarkedets periferi, gør det også før eller senere vanskeligt for tidligere beskyttede lag i arbejderklassen at forsvare deres stilling.

I USA indførte politikerne workfare, det vil sige tvangsarbejde for arbejdsløse og fattige, samtidig med at fagforeninger i særlige virksomheder forsøgte at sikre lønnen og ansættelsesvilkårene for deres eksisterende medlemmer ved at acceptere radikale forringelser – lavere løn og ingen sygeforsikring – for nyansatte. Det hjalp et kort stykke tid, men splittede arbejderklassen og åbnede op for et angreb mod resterende faglige positioner. Nu køber General Motors fastansatte med høj anciennitet ud for at blive af med alt hvad fagbevægelsen har tilkæmpet sig gennem årene, og hos underleverandøren Delphi kræver ledelsen en sænkning af lønningerne med op til 54 procent.[8]

– og når i år 2000 1930'ernes niveau i Sverige..

De rigeste 0,1 procent svenskeres andel af den samlede indkomst i 1903-2003

Kilde: Jesper Ronie & Daniel Waldenstöm: Top Incomes in Sweden Over the Twentieth Century, SSE/EFI Working Paper Series in *Economics and Finance* No. 602, Preliminary Version, Figure 6.

Situationen er lige så alvorlig i Tyskland. Gerhard Schröder reorganiserede a-kasserne således at en arbejdsløs i princippet kun har ret til at modtage omkring 3.000 kroner om måneden i understøttelse. Der findes særlige regler som folk har lært at udnytte, men reformen har sat skub i en udvikling hvor lokale faglige ledere sænker lønningerne under det niveau der er fastsat i centralaftalerne og går med til yderligere forringelser af frygt for arbejdsløsheden. Volkswagen kræver at bilarbejderne skal være kontraktmæssigt forpligtet til at producere et vist antal fejlfrie biler per uge – inklusiv at udføre ubetalt overarbejde hvis det er nødvendigt. Samtidig udvides den ordinære arbejdstid fra 28,8 til 35 timer om ugen – uden lønkompensation.[9] Andre steder er 40-timers arbejdsugen tilbage. De offentlige ansatte i Tyskland strejkede i ni uger uden at det virkelig lykkedes dem at vende udviklingen. Til nederlaget bidrog at de arbejdsløse ifølge de nye a-kasseregler kunne udkommanderes til strejkebrydervirksomhed.[10] "At arbejde mere for mindre..." Fører det til en vidensøkonomi med vækst og velfærd? Aktuel statistik fra begge sider af Atlanten viser hvor det bærer hen.

GLOBALISERINGENS LYKSALIGHEDER

I USA svindler konjunkturen sig stadig fremad på kredit, og produktiviteten, målt som den værdi der bliver tilført per ansat, øges som følge af de vidtløftige forretninger på Wall Street og personalets hastværk langs Wal-Marts forsyningslinier.[11] Men indkomsterne for medianhusholdningen – den familie som har lige mange familier under som over sig – sank med næsten 4 procent i årene 1999-2004. Økonomien vokser uden det store flertal oplever et fremskridt. Et smalt øvre samfundslag lægger beslag på størstedelen af den samlede indkomstilvækst. Den halvdel af husholdningerne i USA der tjener mindst måtte i årene 1966-2001 dele 12 procent af den samlede indkomsttilvækst mellem sig. I samme periode ragede de mest velhavende 10 procent af husholdningerne omkring 49 procent af indkomstvæksten til sig.[12]

Fænomenet tager til. Stadig flere tvinges til at arbejde mere for mindre og dermed "bortfalder den historiske forbindelse mellem vækst i produktiviteten og en højere levestandard," sammenfatter økonomerne Ian Dew-Becker og Robert J. Gordon. "Ikke blot har de 90 procent amerikanske lønarbejdere der befinder sig længst nede på lønskalaen undgået at hænge på produktivitetstilvæksten. Mange er blevet hårdt ramt af den." [13]

Det er vanskeligt at forene statistikken med den vidt udbredte opfattelse om et totredjedelssamfund hvor en voksende, velstående middelklasse træder ind i videnssamfundet og bag sig efterlader marginaliserede rester af industriepoken. I USA er det ikke muligt at fremdrage nogen mærkbar forøgelse af indkomstkløften mellem de lønarbejdere der befinder sig i midten og den tiendedel der befinder sig længst nede.[13]

Statistikken rejser også tvivl om Robert Reichs mere realistiske opdeling, hvor afstanden i samfundet vokser mellem en befolkningsgruppe på 20 procent "symbolanalytikere" og de resterende 80 procent rutinearbejdere. Indkomstskellene er ganske vist øget en del mellem husholdninger der befinder sig lige under den øverste tiendedel og familierne omkring medianen, men det er i den øverste tiendedel – og i den øverste hundrededel af denne tiendedel – at de virkelig dramatiske forandringer har fundet sted. I årene 1966-2001 sugede den øverste procent af husholdningerne i USA en større del af indkomstforøgelserne til sig end hele den nederste halvdel, og 1 promille, det vil sige knap 14.000 familier, akkumulerede større indtægter end 27 millioner husholdninger tilsammen.[15]

Faggrupper i USA som forbindes med innovation og avanceret brug af computere og anden informationsteknologi har kun, på trods af forestillingen om en succesrig "humankapital", haft en svag indkomstudvikling. Reallønnen for matematikere og systemudviklere steg

med blot 4,8 procent i årene 1987-97. For ingeniørernes vedkommende sank de med 1,4 procent. I løbet af samme periode var landets administrerende direktører vidne til at deres indkomst blev fordoblet.[16]

Dem der beriger sig i dette fremtidssamfund er ikke vidensarbejderne fra et påstået netværkssamfund, men et fåtal som i kraft af aktiekontrol eller bureaukratiske positioner styrer store virksomheder, banker og andre centrale økonomiske institutioner. Disse monopolkapitalister har følge af fremtrædende advokater, børsmæglere og superstjerner inden for sportens verden, massemedierne og underholdningsindustrien. Sammen lægger de beslag på stadig større dele af den merværdi der udvindes i led efter led i den globale produktionsproces.

Frankrig er tilsyneladende en smule bagud med hensyn til denne udvikling. Ligesom i USA blev det øverste samfundslags andel af indkomsterne kraftigt formindsket efter depressionen i 1930'erne og de to verdenskrige. Men det er ikke muligt ud fra statistikken frem til år 2000 at fremdrage at det øverste samfundslag i Frankrig har genvundet den andel af samfundsrigdommen.[17]

PÅ JAGT EFTER TABTE POSITIONER

I Storbritanien og Sverige, to europæiske foregangslande med hensyn til pensionsreformer, privatiseringer og deregulering af arbejdslivet og finansmarkederne, ser vi derimod samme udvikling som i USA, om end i en anden størrelsesorden. Fra slutningen af 1970'erne og begyndelsen af '80'erne begynder det øvre lag at generobre de tabte positioner. I de svindelforretninger som fandt sted under IT-hysteriet i Sverige omkring årtusindskiftet kaprede en promille i toppen af samfundet lige så store dele af indkomsterne som det var tilfældet i 1930'erne.[18] I USA har de rigeste blandt de rigeste nået højder de ikke har været i nærheden af siden 1920'ernes børsvanvid og afslutningen på Første Verdenskrig.[19]

Den flygtige fremtid er en tilbagevenden til det system der rådede inden folkedemokratiet, velfærdsstaten og klassekompromiserne tog over. De der sætter sig til modværge mod denne udvikling bliver kaldt bagstræberiske. ■

Oversat af Dino Knudsen

Mikael Nyberg er svensk journalist og forfatter. Han skriver jævnligt i de svenske medier og svensk Clarté. Han har udgivet bøgerne kapitalen.com *(dansk udgave) og* Det gröna kapitalet.

NOTER

1 Dagens Nyheter 060406.
2 Financial Times 180306.
3 FT 310505.
4 FT 031205, jf. 120705.
5 Kronikøren Christopher Caldwell, FT 250306. Caldwell er en af redaktørerne på det nykonservative The Weekly Standard i USA. Jf. John Thornhill, FT 180306.
6 Thomas Bredgaard, Flemming Larsen, Per Kongshøj Madsen: The flexible Danish labour market - a review, CARMA Aalborg University, April 2005.
7 Time 031005.
8 FT 310306.
9 FT 130206.
10 www.de.indymedia.org/2006/02/139155.shtml
11 FT 250106.
12 Ian Dew-Becker & Robert J. Gordon, Northwestern University: Where did the Productivity Growth Go? Inflation Dynamics and the Distribution of Income, October,27, 2005 revision, Forthcoming in the Brookings Papers on Economic Activity, 2005:2, s. 1, 37, 42.
13 Ibid., s. 61.
14 Ibid., s. 35, 61.
15 Ibid., s. 37, Thomas Piketty & Emmanuel Saez: Income Inequality in the United States, 1913-2002, November 2004, Table 1. Jeg veksler mellem begreberne "husholdning" og "familier" på trods af at de ikke er helt identiske i statistikken, hvor der også regnes i "skatteenheder".
16 Dew-Becker & Gordon, ibid., s. 49.
17 Piketty & Saez: The Evolution of Top Incomes: A Historical and International Perspective, Working Paper, National Bureau of Economic Research, January 2006, Figure 3.
18 Jesper Roine & Daniel Waldenström: Top Incomes in Sweden Over the Twentieth Century, SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance No. 602, Preliminary Version, Figure 6.
19 Piketty & Saez: Income Inequality in the United States, 1913-2002, November 2004, Figure 3.

Guds Parti

- *Af* Patrick Mac Manus: *Forfatter og venstrefløjsaktivist; har tidligere været engageret i kampen mod apartheid i Sydafrika, og er aktuelt, i sin egenskab af talsmand for foreningen Oprør, tiltalt efter den såkaldte terrorparagraf der kan give op til ti års fængsel.*

Guds Parti marcherer gennem ruinerne i Beirut. Blandt murbrokkerne ligger kommoder og legetøj og sengetæpper og sammenbrudte forestillinger. Herunder forestillingen om sekulariseringens lineære fremgang i verden.

Mennesket vandrer ikke en lige vej ud af "selvforskyldt umyndighed", en bevægelse der for Kant var kernen i oplysningsbegrebet. Afklaret tilegner mennesket sig sin bestemmelse som et historisk og dødeligt væsen der endegyldigt er henvist til verden. I denne tradition indgår også marxismens forestilling om frigørelse og både sekulariseringens og marxismens krise er nært forbundne.

I marginaliseringen og udelukkelsen af uhyre befolkningsgrupper verden over skabes grobunden for nye stemmer. Stemmer der afspejler ydmygelsen og desperationen – ikke mindst i religiøs tolkning. Og for alle disse stemmer er det tilfældet at de afspejler et menneskeligt ønske om at være til, om at kunne tolke og forstå verden, om at kunne leve og at kunne dø som menneske. Et nærmest basalt antropologisk ønske om menneskelig selvbestemmelse også under de mest menneskefjendske vilkår.

Også i anti-humanistiske formuleringer kan det betrængte menneske aflæses. I fremmedhadet er selvhadet tilstede som hemmelig kode, i nihilistisk terror er markedets tilintetgørelse af alle værdier afspejlet.

Der er behov for et nyt sprog der kan begribe og tolke alle disse stemmers indhold og klang, deres myter og længsler, lidelsen og frelsen, historier om forsvundne helgener og deres endelige genkomst, sang og bøn og handling der i så forskellig form udtrykker ønsket om menneskelig mening og værdighed.

Hidtidige verdslige organisationsformer har ikke kunnet indfri de forhåbninger som de selv har vakt. I vidtstrakte arbejderkvarterer er marxismens stemme forstummet. I de nye elendighedskvarterer har den aldrig lydt.

I tilbageblik kan socialismens hidtidige former opfattes som forcerede akkumulationsmodeller i tilbagestående økonomier hvor tvangen var en forsinket og afkortet genspejling af kapitalismens egen oprindelige akkumulationsproces. En akkumulationsproces der har strakt sig over århundreder, og som fortsætter i dag som omfattende ekspropriation af naturlige, sociale og kulturelle ressourcer.

Islamisk puritanisme kan være den udviklingsideologi der efter de sekulære ideologiers forfald kan skabe en udviklingsdynamik i samfund der hidtil er stagneret i skam og frustration. Guds Parti er den form hvorunder en militant "protestantisme" måske kan bane vej for en nødvendig 'reformation' af en verdensdel hvor de sekulære reformbevægelser er slået fejl. Slået fejl i forhold til arven efter en kolonial fortid og nutidens globale

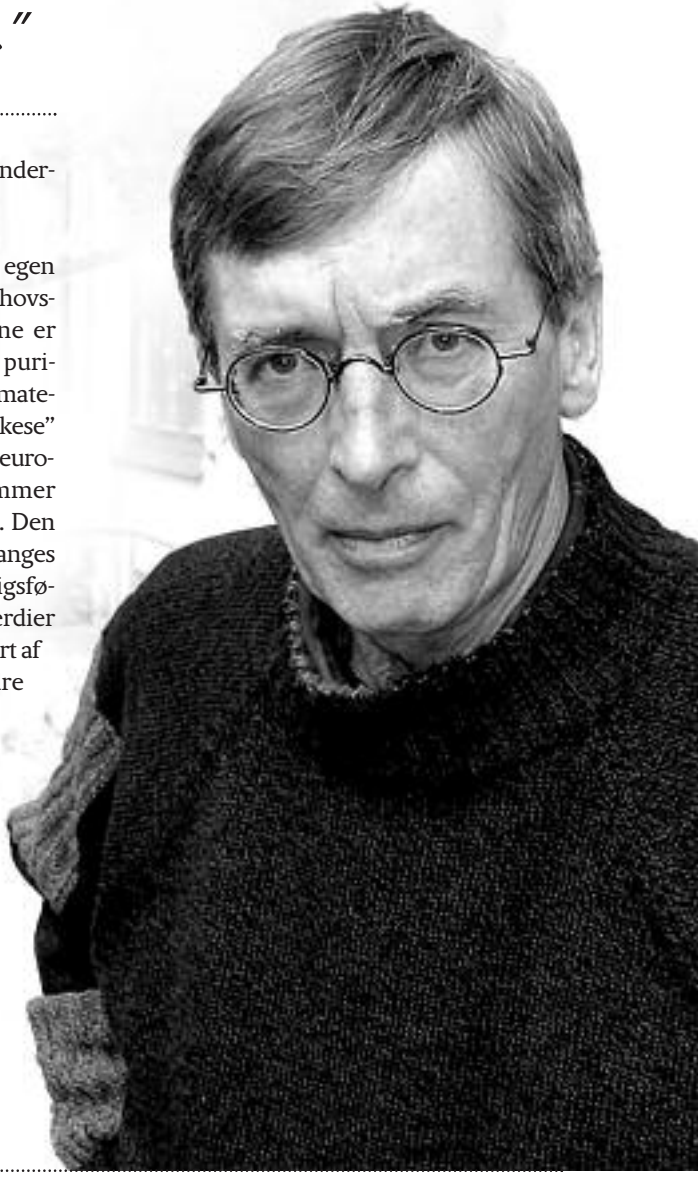
"Også i anti-humanistiske formuleringer kan det betrængte menneske aflæses."

overmagt der til enhver tid har søgt at underminere alle tilløb til autonomi.

Puritanismen er også en del af vor egen historie. Flid og arbejdsdisciplin, behovsudsættelse og organisatorisk evne er blandt de værdier der blev etableret i puritansk iklædning i vor egen psykiske og materielle historie. Den rolle som "verdslig askese" og "protestantisk etik" har indtaget i den europæiske kapitalismes gennembrud kommer igen til syne i nutidige lokale varianter. Den effektivitet og 'ubestikkelighed' der i manges øjne kendetegner Guds Parti, både i krigsførelse og genopbygningsarbejdet, er værdier der kan bidrage til at etablere en lokal afart af samme økonomiske model under andre historiske og kulturelle vilkår.

Guds Parti viser endnu engang at sekularisering ikke er en lineær proces. Den er mere som en strøm med bugtninger og tilbageløb der i sidste ende vil berige selve processen hen mod en gudløs verden hvor mennesker kan se sig selv uden gudernes mellemkomst.

Men det kan også være at guderne først går under når vi selv til sidst gør det. ■

Bidrag til Synspunkt *leveres af personer der ikke er tilknyttet som skribenter for Det Ny Clarté, og er ikke nødvendigvis udtryk for redaktionens holdning.*

Forstadsoprøreren og mængden

- om det seneste års optøjer i Frankrig

- Af Kåre Blinkenberg. Fotos af Kåre Blinkenberg og Manuel Bochaton

OPRØRSANALYSE. Hvad forbinder oprøret i de franske forstæder for et år siden med foråret massemobiliseringer i samme land? Og hvad adskiller dem? Er det realistisk at forene arbejdere, studerende og marginaliserede unge i en fælles kamp? Kåre Blinkenberg, der selv færdes hjemmevant på den franske venstrefløj, analyserer begivenhederne.

Den 27. oktober 2005 i den parisiske forstad Clichy-sous-Bois forsøger tre unge mænd, Zyed Benna, Bouna Traoré og Muhittin Altun, at flygte fra politiet. Politiet vil ikke lade dem undslippe kontrollen, og en nådesløs forfølgelse af de tre antageligt kriminelle går i gang. En betjent får øje på to af dem på vej ind på et afspærret område. Han kontakter politiets kontrolpost over radioen: "Hallo... de to individer er lokaliseret. De er ved at trænge ind på det nationale el-selskabs område, vi skal..." Det sidste af sætningen trænger ikke igennem. "Gentag det sidste," beordrer den vagthavende. "Ok TN Livry. Jeg tror at de er ved at trænge ind på det nationale el-selskabs område. Vi skal bruge flere mænd så vi kan omringe kvarteret... på et tidspunkt bliver de nødt til at komme ud igen." "Ok, beskeden er modtaget." "Og så alligevel TN Livry... hvis de trænger ind på el-selskabets område, så giver jeg ikke meget for deres liv."

> "... den 29. oktober arrangeres en fredelig march, hvor 500 personer mindes de døde. Dette bliver den sidste rolige nat i lang tid."

FORSTADSOPRØRET

På trods af denne dystre forudsigelse vælger politiet at forlade området uden at alarmere el-selskabet. To af de tre unge dør af elektrochok. Muhittin Altun undslipper med slemme forbrændinger og slår alarm. De to efterfølgende nætter i Clichy er præget af optøjer, og den 29. oktober arrangeres en fredelig march, hvor 500 personer mindes de døde. Dette bliver den sidste rolige nat i lang tid. Dagen efter angriber politiet en moské i Clichy med en tåregasgranat, og om natten begynder urolighederne på ny. Få nætter senere brændes der biler af i alle dele af Frankrig, og den franske

statsmagt begynder at føle sig truet. 7. november toner premierminister De Villepin frem på nationalt tv og annoncerer genaktiveringen af en lov fra 1955 der tillader regeringen at erklære undtagelsestilstand. 8. november er undtagelsestilstanden en realitet, og 15. november forlænges undtagelsestilstanden i tre måneder. I januar ophæves den, og revolten er afsluttet for denne gang.

OPRØRET MOD CPE-KONTRAKTEN

Lad os skifte tid og scene. I 2000 på EU-topmødet i Lissabon vedtager Europas ledere at gøre de unges arbejdssituation til en af unionens topprioriteter. I Frankrig var et af de seneste resultater af denne prioritering indførelsen af den såkaldte CNE-kontrakt (*Kontrakt for nyansatte*). CNE-kontrakten tillader arbejdsgiveren i virksomheder med under tyve ansatte at fyre sine nyansatte uden grund. Med dette tiltag har staten for alvor vendt udviklingen i kampen for arbejderrettigheder i Frankrig. Denne kamp sikrede i 1910 et arbejdsretligt system, i 1958 et krav om opsigelsesvarsel, i 1967 en godtgørelse ved fyring og i 1973 og 1975 et krav om at arbejdsgiveren skal give en seriøs og reel begrundelse for en fyring (før lå bevisbyrden hos arbejderen).

"Voldelig kaldes den rivende strøm
Men flodsengen der indsnævrer den
Er der ingen der kalder voldelig."

Bertolt Brecht

Alt dette forenes i princippet om en kontrakt på ubestemt tid (CDI), der indtil for nylig sikrede arbejderen en ofte livslang, stabil ansættelse. De unge kan nu se dette arbejdsretlige privilegium blive taget fra dem. Og det bliver endnu værre da den såkaldte *Lov om lige muligheder* vedtages den 9. marts 2006. Ud over praktikophold fra 14-årsalderen for socialt udsatte børn (i stedet for skolegang til de er 16 år) og indførslen af natarbejde for unge, er en del af denne lovpakke den såkaldte CPE-kontrakt (*Første ansættelseskontrakt*), der for de unge under 26 år udvider CNE-kontraktens principper til alle virksomheder. De to første år af ansættelsen vil de unge kunne fyres uden rimelig begrundelse. Vreden blandt de studerende breder sig imidlertid hurtigt, og allerede den 18. marts har de fået 1,5 millioner på gaden – ikke bare studerende, men også de unge fra forstæderne og et bredt udsnit af den resterende befolkning er til stede. To tirsdage i træk samles 3 millioner mennesker i Frankrig til de største protester længe. Den 12. april må premierminister De Villepin bekendtgøre at CPE-kontrakten er faldet og er blevet erstattet af den såkaldte CIVIS-kontrakt. I stedet for CPE'en tilbyder den nye kontrakt statslig støtte til de arbejdsgivere der ansætter unge fra såkaldt belastede kvarterer. De andre dele af *Loven om lige muligheder* og CNE-kontrakten gælder stadig i dag i Frankrig.

FORBINDELSEN MELLEM DE TO OPRØR

Hvad forbinder disse to tilsyneladende meget forskellige hændelsesforløb i november 2005 og marts/april 2006? Fra statens perspektiv er det indlysende. I den franske præsident Jacques Chiracs nytårstale lød det at "det er en æressag for Frankrig at intensivere vores indsats for at hjælpe beboerne i de belastede kvarterer for der er intet Frankrig uden lige muligheder." Valgsproget "lige muligheder" figurerer også i indenrigsminister Sarkozys tale til præfekterne d. 28. november 2005, hvor strategien til at bekæmpe revolten fastlægges – CPE-loven var altså en del af svaret på krisen i november. Og folkets reaktion ses som intet andet end uforskammet utaknemmelighed. Objektivt betragtet forenes de to begivenheder derimod ved den vilkårlige un-

dertrykkelse. Protesterne i november var protester imod den konstante politikontrol og de utallige vilkårlige anholdelser. Protesterne i marts og april var protester imod kapitalisternes vilkårlige fyringer af arbejderne. Og den franske stat eller regeringen kan ses som ansvarlig for begge former for vilkårlighed. Endelig er begivenhederne subjektivt forbundet. Der optræder således i begge hændelsesforløb den samme betydningsfulde aktør – de unge marginaliserede fra forstæderne. I november var de tydeligvis de centrale aktører i protesten. I marts og april var de en til tider upopulær del af en sammensat massebevægelse.

ET INTEGRATIONSPROBLEM?

Højrefløjen i Frankrig (regeringspartiet UMP og det højrepopulistiske Front National) forsøgte straks at gøre forstadsrevolten til et integrationsproblem. Enkelte højrefløjskommentatorer taler om sociale problemer, men mindst lige så mange taler om organiserede kriminelle bander eller muslimske terrorister og narkotikaproblemer. Indenrigsministeren Nikolas Sarkozy lover højtideligt at smide alle "forbryderne" ud af landet. Fakta er imidlertid at kun et absolut fåtal af de anholdte var udenlandske statsborgere, og at det store flertal ikke, som Sarkozy ellers påstod, var tidligere dømte . Venstrefløjen (primært det franske socialdemokrati PS og kommunistpartiet PCF) lægger større vægt på de sociale problemer som årsag til revolten. Man peger på bydele med over 40 procent arbejdsløshed, og man peger på livet i ghettoerne hvor de unge bor med deres familier i de nedslidte og trøstesløse boligblokke. Kommunisterne og Socialdemokraterne peger også på det centraliserede politi som problematisk, og foreslår en genindførsel af det nærpoliti der blev fjernet i 2002. Nogle kommentatorer peger også på mangel på den positive særbehandling som man for eksempel kender fra USA og Indien, og man kan sågar høre bortforklaringer om at det alt sammen "er hip-hop-musikkens skyld."

DEN REPUBLIKANSKE MODEL

Derudover er der to forklaringer der tager udgangspunkt i den franske republikanske model. Den første af disse fremføres af den kendte sociolog Alain Touraine. Den republikanske integrationsmodel, påpeger han, betyder at ingen borgere skiller sig ud i statens perspektiv. Uanset etnisk oprindelse eller tro er alle lige franske. Dette står i modsætning til en angelsaksisk multikulturalistisk model hvor eksistensen af mindre kommunitære samfund (det vil sige områder præget af en bestemt kulturel egenart) accepteres og ses som del af en stolt multikulturel identitet. Problemet er at den republikanske model ikke anerkender andet end én form for franskhed, og at den ikke anerkender at minoriteter bliver undertrykt fordi de netop ikke passer ind i denne franskhed.

Den anden af disse forklaringer peger på den åbenlyse diskrimination. Hvis vi skal for-

> " ... Vi må tage udgangspunkt i de begivenheder der finder sted, og være mere tro mod dem end mod venstrefløjsdogmerne. "

klare de unges oprør, bør vi ikke lege sociologer eller etnologer der diagnosticerer krisens omstændigheder med et sterilt blik som studerede vi insekter. Vi skal derimod høre på hvad de unge selv siger. Som den franske filosof Alain Badiou påpeger er det politiets konstante identitetskontroller der oftest nævnes af de unge selv som kilde til utilfredsheden. Men er vi virkelig klar over omfanget af disse ydmygelser?, spørger Badiou. Han fortæller derefter om hvordan hans adoptivsøn siden marts 2004 var blevet anholdt seks gange uden anden grund end sin hudfarve. Han fortæller om den ydmygende behandling på politistationen, og han konstaterer at godt nok får hans adoptivsøn en undskyldning når politiet opdager at faderen er en velanset professor ved en af Frankrigs fineste universiteter, men at dette næppe gælder for de unge med adresse i de parisiske forstæder.

Hvad er det, vi er vidner til? Vi står over for en stat der deler befolkningen i to adskilte mængder og erklærer den ene skyldig i al landets misere. Der er de "franske", og der er de "fremmede". Der er dem der er børn eller børnebørn af de "fremmede", og der er de andre. Der er dem der bor i byernes centrum, og der er dem der bor i forstæderne. Det er betegnende at Sarkozy i ovennævnte tale til præfekterne taler om at nye mobile politistyrker skal "tilbageerobre" forstæderne som om der var tale om et fremmed territorium. I samme tale appelerer han til en genetablering af den "republikanske orden". Sarkozy er på ingen måde alene med dette diktum som i virkeligheden kan oversættes med følgende: de unge i forstæderne der gør oprør hører ikke til i Frankrig. Hvad Sarkozy ikke fortæller er at det netop er dette "Frankrig", denne "republikanske orden," der undertrykker de unge, og som de ikke genkender sig i fordi den ikke lover dem andet end evig økonomisk, social og politisk eksklusion.

DEN MARXISTISKE FORKLARING

Hvorfor foretager staten denne opdeling? Som marxist i Badiousk forstand kan man ikke undgå at betragte den altid herskende ustabilitet i civilsamfundet (hvilket i den klassiske marxisme blev teoretiseret under betegnelsen klassekamp). Enhver historisk social situation er struktureret ved en inddeling i mængder og delmængder der står i et hierarkisk forhold til hinanden – i den klassiske situation stod mængden af arbejdere overfor mængden af kapitalister og mængden af aristokrater. Men der vil altid være kræfter der skubber til en sådan orden. Da har staten den rolle at ekskludere den destabiliserende kraft – det vil sige den ustabile mængde. Det gør den netop ved at udgøre en slags "metastruktur". Staten opdeler alle elementer og mængder i dem der passer ind i den ovennævnte republikanske orden, og dem der ikke hører til i denne orden. Dermed opnår staten en vis kontrol, idet den kan bekrige dette fremmedlegeme der for staten kun er relevant i forbindelse med politiadministrationen. Fremmedlegemet betragtes som irrelevant for det politiske fællesskab. Det afgørende i denne marxistiske analyse er selvfølgelig at ustabiliteten vedbliver med at være der, i og med at dem der ekskluderes forstår

sig selv som noget andet end blotte objekter for politikontrol – nemlig som en genuin politisk kraft. Med Marx' gamle fraser hedder dette at gå fra at være klasse i sig selv (objektivt) til at være klasse for sig selv (subjektivt).

OPRØR MOD PREKÆRT ARBEJDE

Hvad angår kampen mod CPE-kontrakten må man først og fremmest afvise beskyldningen om egoisme. Kampen i Frankrig står mellem forsvarerne af den arbejdsretlige sikkerhed og dens modstandere. Som nævnt var CPE'en blot en udvidelse af CNE-kontrakten og må således forstås som kapitalisternes forsøg på gradvist at undergrave hele det franske system. I dag rammes de unge under 26 år, men denne grænse er vilkårlig og kan nemt i fremtiden ændres eller fjernes helt. Samtidig breder det såkaldt prekære arbejde sig langsomt, men sikkert. Andelen af arbejdere der nyder godt af kontrakter på ubestemt tid er faldet fra 91 procent i 1975 til 86 procent i 2006. Det lyder måske ikke voldsomt, men tendensen er tydelig, og samtidig viser nye tal at virksomheder i den private sektor med over 10 ansatte gennemsnitligt ansætter 73 ud af 100 på korttidskontrakter.

Når de unge fylder meget i statistikkerne for prekært arbejde er det fordi de ofte er nyansatte og dermed i højere grad afspejler arbejdsmarkedets tendens til at blive mere og mere prekært. Det er således ikke helt ved siden af at sige at de unge ikke egoistisk repræsenterer de unge, men at de nærmere repræsenterer det diffuse subjekt som den amerikanske litterat Michael Hardt og den italienske filosof Antonio Negri i deres nyklassiker *Imperiet* har kaldt mængden (multitude) – det vil sige alle der udbyttes af kapitalismen. Protesterne imod CPE-kontrakten må således forklares som en del af den omfattende bevægelse imod prekært arbejde der er vokset frem især i det sydlige Europa, men også på det seneste i Danmark. Der er en stigende bevidsthed – måske især blandt de unge, men disse stod ikke alene i protesterne – om at alle trues af kapitalens og arbejdets nye organisationsformer. Ikke blot industriarbejderen, men også veluddannede unge og offentligt ansatte, kan se frem til et arbejdsliv præget af usikkerhed og udbytning, og det er dette vi ser en ny bevægelse imod.

KRITIKKEN AF FORSTADSOPRØREREN

Samlet stiller alt dette endnu en gang (som i 1968) venstrefløjen over for spørgsmålet om karakteren af det revolutionære subjekt og allianceforholdene i kampen mod undertrykkelsen. Venstrefløjen i Frankrig kommenterede meget bredt forstadsrevolten med et "de gør ikke oprør som de bør." Julien Dray, talsmand for Socialdemokraterne, udtalte d. 7. november i Libération at "vi kunne kræve at Sarkozy skulle gå af, men det ville svare til at sige til balladerne at de har ret." "Det gælder ikke om at retfærdiggøre uansvarlige handlinger. Man må gå hårdt til værks," udtaler en repræsentant for kommunistpartiet i Nationalforsamlingen d. 14. november (som kommentar til dekretet om undtagelsestilstand). Og ganske rigtigt så gjorde de unge ikke oprør ved at marchere fra Place de la République til Bastille-pladsen med røde bannere i ro og orden. Men at reducere deres revolte til "uansvarlige handlinger" eller "balladerie" er ikke meget bedre end når Sarkozy foran tv-kameraerne kalder forstadsbeboerne for "udskud", og i øvrigt på fascistoid vis udtaler at regeringen "vil rense ghettoerne med en trykluftsrenser."

Fra begge sider af det politiske spektrum handler det om den republikanske ideologi der i venstrefløjens aftapning blot siger at de unge ikke laver politik på sand "republikansk" vis. De hører ikke til det politiske fællesskab. Man må på venstrefløjen heroverfor generelt fastholde at de unge i forstæderne gjorde oprør som de kunne, som de ville, og der, hvor de befandt sig. Deres perspektiv var at de ingen alternativer havde hvis de ville høres.

FORSTADSOPRØREREN OG MÆNGDEN

Der går en interessant, men problematisk linje fra de unges oprør i november til deres deltagelse i demonstrationerne mod CPE-loven i foråret. Ingen organisationer eller partier formåede i november at reagere politisk på en måde, der svarede tilfredsstillende til de unges oprør. Som en ung mand fra en forstad i Lyon udtaler: "Manden fra fagforeningen kommer der og påstår at han kan hjælpe os med at organisere os, men at hvis der er for megen vold så går den ikke. Du skulle have hørt hvordan vi svinede ham til."

På samme måde opstod der i demonstrationerne mod CPE-kontrakten – ikke fra start af, men i hvert fald fra d. 23. marts – den samme splittelse. Konkret blev demonstrationen splittet i en del betående af fagforeningerne, de studerende og gymnasieeleverne der gik i pæne traditionelle optog, og i en anden del der bestod af "balladem agere" iført hættetrøjer. Om politiet fremprovokerede denne opsplitning, med forklædte betjente der opildnede til vold, eller om medieportrætterne af de to grupper (legitime og ikke-legitime demonstranter) bar skylden kan næppe afklares. Hvad vi må spørge os selv om på venstrefløjen – også i Danmark, hvor vi begynder at kunne ane konturerne af en lignende problematik – er om vore egne organisationer bidrager til en sådan splittelse. For som det lille tidsskrift L'Un Visible påpeger var det, under protesterne mod CPE-kontrakten, som om den ene halvdel af de protesterende (de studerende og fagforeningerne) gjorde krav på en fremtid som den anden halvdel (de unge fra forstæderne) ikke kunne se sig selv i.

Vi er på venstrefløjen nødt til at tænke det politiske subjekt på en måde så det også omfatter forstadsrevolten. Om vi tænker det politiske subjekt som arbejderklassen, og derved forstår industriarbejderen, eller om vi tænker det som mængden, der omfatter alle lønarbejdere, så har vi at gøre med begreber der ikke indfanger de undertrykkelsesformer som de unge i forstæderne udsættes for – de unge i forstæderne protesterede imod institutionel racisme og ikke imod kapitalistisk udbytning. Og det er ikke bare en strid om ord, for ordene svarer, som ovenstående analyse viser, til vores organisationer, der ikke har vist sig at levne plads til de unge fra forstæderne. Disse unge er ligeså politisk ekskluderede hos venstrefløjen, som hos højrefløjen. Vi kan sige at forstadsoprøreren er ekskluderet af mængden.

FORENING ELLER SPLITTELSE?

Et alternativ kunne være at forstå det politiske subjekt som enhver gruppe, der bryder den almindelige konsensus og sætter spørgsmålstegn ved hvem der skal have noget at sige politisk – det vil sige hvem der hører til det politiske fællesskab.

En sådan forståelse kan indfange både bevægelsen mod det prekære arbejde, der stiller spørgsmålstegn ved om arbejderne selv skal have noget at sige i forhold til de nye arbejdsmarkedstiltag, og de unge i forstæderne der

gjorde oprør mod deres ensidige rolle som objekter for politichikane. Den organisatoriske ækvivalent til dette subjekt er ikke spontanismen, der lader enhver gruppe gøre oprør som det passer dem uden at den organiserede venstrefløj blander sig. Det er heller ikke den programmatiske eller dogmatiske organisation, der reducerer ethvert oprør til symptomer på kapitalens undertrykkelse, et fænomen der kun kan bekæmpes når alle undertrykte forener sig i det revolutionære parti (eller Partiet med stort P). Svaret er den generiske organisation der tilsiger at vi må tage udgangspunkt i de begivenheder der finder sted, og være mere tro mod dem end mod venstrefløjsdogmerne. Det er en organisation der ikke kritiserer politiske oprør ud fra stive principper eller vaner, men som tværtimod opfordrer alle der føler at oprørets anliggende (uretfærdigheden) vedrører alle (er generisk), til at hjælpe til med at organisere kampen – vel at mærke på oprørets egne præmisser.

I 1968 formåede venstrefløjen at forene to politiske subjekter, nemlig arbejderne og de studerende, på trods af at dogmatiske dele af venstrefløjen forsøgte at reducere de studerendes kamp til småborgerlig ideologi. I dag står vi overfor en lignende udfordring med de unge fra forstæderne. Jeg har forsøgt at skitsere visse forudsætninger for at denne udfordring kan imødegås. Men det endelige konkrete bud på organisationsformer der forener snarere end at splitte vil kun kunne udvikles som et resultat af fremtidens kampe mod undertrykkelse og udbytning. ■

Kåre Blinkenberg er idéhistoriker. Han har i en periode boet i Frankrig hvor han har en tilknytning til venstrefløjen. Han arbejder i øjeblikket på at oversætte et værk af den franske filosof Alain Badiou.

Det danske Clartés historie

- Af Morten Thing. Illustration af Ib K.

BAGGRUND. Det Ny Clarté skriver sig ind i en tradition der går helt tilbage til 1926.

Tag med på historiker Morten Things *tour de force* gennem tidsskriftets brogede historie.

Clarté-bevægelsen har sine rødder i Frankrig. Den kendte franske digter Henri Barbusse (1873-1935) tog i 1919 initiativ til at samle intellektuelle krigsmodstandere. I den første komité, der skulle tegne foretagendet, havde Barbusse fået mange kendte progressive til at gå med, blandt andet Anatole France, Romain Rolland, H.G. Wells,

Upton Sinclair og Georg Brandes. Bevægelsen fik sit navn efter en roman af Barbusse. Både hans roman *Le Feu* og romanen *Clarté* fik en utrolig udbredelse og spillede en stor rolle for krigsmodstanden. De oversattes begge til dansk, *Ilden* i 1916 og *Klarbed* i 1919.

Bevægelsen fik hurtigt lokale sektioner i mange europæiske lande. Men de mange pacifister faldt fra da Barbusse nærmede sig kommunismen. Omkring 1921 var mange af de oprindelige sektioner gået i opløsning, og den gamle ledelse med de kendte navne havde trukket sig. I Frankrig kom bladet Clarté i løbet af tyverne under trotskistisk dominans, og Barbusse trak sig tilbage fra arbejdet. Han kastede sig over andre typer af arbejde for kom-

munismen indtil han i 1928 vendte tilbage til Clarté-tanken, men nu i en ny form med bladet Monde.

DEN DANSKE CLARTÉ-SEKTION

Initiativet til at danne en Clarté-sektion i Danmark kom fra Sverige. I Sverige havde Clarté-sektionen fastholdt sit oprindelige grundlag, nemlig en intellektuel organisation for socialister af alle afskygninger. Opgaven var at drive socialistisk oplysningsvirksomhed blandt de intellektuelle. De interne stridigheder i arbejderbevægelsen skulle holdes uden for.

I august 1925 inviterede Svensk Clarté repræsentanter for Norge og Danmark til et møde i Lund. Det førte til dannelsen af en afdeling af Clarté begge steder. I Norge blev det organisationen Mot Dag der organiserede Clarté. Den danske repræsentant ved mødet i Lund var socialdemokraten Hartvig Frisch. Han tog hjem og startede arbejdet for at rejse bevægelsen.

En anledning fik han da Martin Andersen Nexø skrev en kronik i Social-Demokraten om *Akademikerne og Arbejderklassen*. Nexøs nogenlunde enslydende syn på forholdet mellem arbejderne og de intellektuelle var altid ret negativt. Han satte "det proletariske instinkt" så højt at han normalt advarede arbejderne mod akademikerne. Således også her. Frisch skrev en svar-kronik som samtidig var en redegørelse for Clarté-bevægelsen. I modviljen mod de intellektuelle så socialdemokraten Frisch en særlig begrundelse for oprettelsen af Clarté. Han fortalte om de svenske clartister og deres udmærkede blad. Og han sluttede med en opfordring til dannelsen af en dansk afdeling.

Den 18. november 1925 afholdtes konstituerende møde i Søpavillonen i København. På mødet var der flere oplæg. Frisch sagde blandt andet: "Tiden er inde til at socialistisk Kultur tager Førerskabet i dansk Aandsliv og der maa ske en Samling af socialistiske Synspunkter og Tendenser." Mødet vedtog love og valgte bestyrelse, som udtrykte et kompromis mellem socialdemokrater og kommunister. Tegneren Anton Hansen blev formand og fulgtes i bestyrelsen af socialdemokraterne J.H. Leunbach og Svend Christensen. Dertil kom kommunisterne A. D. Henriksen og Aage Jørgensen. Endelig de dengang partiløse Ebbe Munch og Hans Kirk. Frisch fik sæde i redaktionen sammen med Anton Hansen, J. H. Leunbach og Otto Gelsted.

> "Otto Gelsted anmeldte Upton Sinclairs bog *Mammonart*. Han gav Sinclair ret i at megen kunst er propaganda for en bestemt klasse. Men der fandtes også kunst for dens egen skyld. Og så brød han sig ikke om sammenblandingen af marxisme og psykoanalyse."

Bladet Clarté udkom første gang i januar 1926. Frisch skrev en nærmest programmatisk artikel om "De Intellektuelle". Otto Gelsted anmeldte Upton Sinclairs bog *Mammonart*. Han gav Sinclair ret i at megen kunst er propaganda for en bestemt klasse. Men der fandtes også kunst for dens egen skyld. Og så brød han sig ikke om sammenblandingen af marxisme og psykoanalyse.

BREDT KULTURTIDSSKRIFT

DKPs Arbejderbladet reagerede meget positivt på første nummer af Clarté. På trods af den klare socialdemokratiske dominans var Socialdemokratiet meget kritisk fra starten af. I Socialisten tog Ejnar Tønnesen Clarté ved vingebenet. Sidenhen gik partisekretæren Alsing Andersen til angreb. Både Leunbach og Frisch måtte ud og forsvare sig, og gennem det me-

ste af 1926 bølgede diskussionen frem og tilbage. Socialdemokratiets anke var samarbejdet med kommunisterne. I dem så de kun splittelsesfolk. Frisch derimod så to tendenser inden for arbejderbevægelsen som havde målet tilfælles og derfor fælles kultur.

Clarté eksisterede som organisation og blad til udgangen af 1927, og i en tid fungerede alliancen faktisk i form af mødevirksomhed og blad. Man talte sammen, man arbejdede sammen. Bladet tog en bred vifte af emner op. Det var ikke noget snævert kulturtidsskrift. Det som Frisch havde ment med kultur skulle forstås bredt som forsøget på at rejse en ny politisk kultur, en marxistisk kultur. Marxismen blev her forsøgt anvendt på et mangefold af emner.

MONDE-GRUPPE OG ANDEN GENERATION

Selvom bladet Clarté snart gik ind så fortsatte ideen alligevel. Rudolf Broby Johansen havde været aktiv i Clarté og i Studentersamfundet. Og det blev ham som, gennem en kontakt til Barbusse, skabte bladet Monde og gruppen af samme navn. I 1928-29 voksede venstrefløjen kraftigt i Studentersamfundet. Mondegruppen var toneangivende, og i løbet af 1929 lægges den strategi at gøre Studentersamfundet til en Clarté-organisation. I Monde-gruppens mødeprotokol hedder det den 9. september 1929: "Paa Clarté Kongressen i Gøteborg vedtoges at Monde indtil videre repræsenterer Nordisk Clarté i Danmark. Der arbejdes foreløbig inden for Studentersamfundet med det Formaal ved først gunstige Lejlighed at lade Samfundet indgaa under Nordisk Clarté."

Monde-gruppen udsendte i 1929 et blad med navnet Studentersamfundet Clarté, hvori man fremlagde planen. Studentersamfundet skulle omdannes til en marxistisk Clarté-organisation tilsluttet Nordisk Clartéforbund.

Til generalforsamlingen den 9. november 1929 opstillede Monde-gruppen en næsten ren Monde-liste. Men det lykkedes de ældre

kræfter i Samfundet at få flertal for en bestyrelse under ledelse af Ragnar Spärck. Det fremgår af bladet som nu hed Studentersamfundets Clarté. Det lille 's' i endelsen markerer at organisationen ikke blev til Clarté i denne omgang. Den nye bestyrelse med Spärck i spidsen ønskede at lade Studentersamfundet indgå i den nationale studenterforening. Der blev indkaldt til en ny generalforsamling hvor oppositionen vandt flertallet, og der blev nedsat en næsten ren Monde-bestyrelse. Studentersamfundets Clarté blev nu Samfundets officielle blad under navnet Clarté, som udkom 1929-30.

VENSTRE-OPPOSITION OG TREDJE GENERATION

Tredje omgang for navnet og ideen var, da de socialistiske faggrupper i 1935-36 blev til Socialistiske Studenter og fra oktober 1936 begyndte at udgive Clarté. På forsiden af første nummer anerkendte man forbindelsen bagud til Henri Barbusse og hans Clarté-bevægelse, og skrev videre: "Navnet Clarté er derfor ensbetydende med en bredt anlagt socialistisk studenterbevægelse, som ikke blot stiller sig krigens bekæmpelse som opgave, men som i det hele arbejder for at sprede socialistisk oplysning blandt akademikerne og drage studenterne ind i arbejderbevægelsen."

Clarté havde Erik Nielsen som redaktør af det første nummer, men fra og med nummer to overgik redaktionen til Per Kirstein, fra december 1936 til maj 1938, og Mogens Boserup, indtil bladet gik ind i 1943. Bladet blev præget af de voldsomme opgør mellem kommunister og socialdemokrater og kommunistiske grupper indbyrdes som fulgte med den spanske borgerkrig.

Bladets stofområde var klart det politiske og det ideologiske. Det studenterpolitiske var trængt meget stærkt tilbage og det kulturelle stof indskrænkede sig til en diskussion mellem Harald Herdal og Hans Kirk.

I februar 1937 talte Clarté "mere end 400 medlemmer," i oktober samme år talte den "henved 500." I nr. 6 fra november 1939 oplyser bladet at det udkommer i 700 eksemplarer. Der var tale om en ikke ubetydelig vækst. Organisationen organiserede ikke mindst intellektuelle, som var utilfredse både med Socialdemokratiet og DKP. Arbejdet fortsatte under krigen og for en del af medlemmernes vedkommende i form af illegalt arbejde.

EFTERKRIGSTID OG FJERDE GENERATION

En ny periode for Clarté startede i 1947 hvor en gruppe kommunistiske studenter antog navnet som betegnelse for deres fraktion i Studentersamfundet. Og som sådan eksisterede den op gennem halvtredserne. I midten af halvtredserne markerede Clarté sig med et par udgivelser. Det drejede sig i 1954 om Ib Nørlunds *Videnskab i krise* der afstedkom en del diskussion. Samme år oversattes Liu Shaoqis *Hvordan bliver man en god kommunist* fra 1939. I 1955 udsendte Clarté Eric Danielsens *Kritik af psykoanalysen.* Samme år kom nok et kineseri. Det var Chao Shulis Li Yu-tsai's *Vers og andre fortællinger* som bidrog til den ganske lille samling af kinesisk litteratur på dansk.

I 1956 blev Knud Erik Svendsen formand for Clarté, og organisationen blev i kølvandet på Khusjtjovs hemmelige tale om Stalin på SUKPs 20. kongres, og invasionen i Ungarn, inddraget på oppositionens side i opgøret i DKP. Mogens Fog – de kommunistiske intellektuelles uformelle leder – tog i en vigtig tale, bragt i Clarté, offentligt afstand fra invasionen, og udkastede planen for en ny, uafhængig kommunisme meget lig det som siden blev kaldt eurokommunisme.

STRIDIGHEDER

Da Knud Erik Svendsen blev ekskluderet af DKP, satte en gruppe sig for at generobre Clarté. Selvom oppositionen var stærk, var den partiloyale gruppe det også. Sidstnævnte fik valgt Benito Scocozza, Birger Kledal, Peter Schäffer og Erik Jensen ind i bestyrelsen i november 1957. Op til generalforsamlingen den

29. november 1958 var der modsætninger i bestyrelsen, mellem Knud Erik Svendsen der ønskede at fastholde en blandet bestyrelse, og Benito Scocozza der ønskede en ren kommunistisk bestyrelse. På generalforsamlingen blev Benito Scocozza formand.

I februar 1959 begyndte fraktionen at udsende sit eget blad Clarté, udgivet af "den marxistiske fraktion i Studentersamfundet," senere "af Marxistiske Studenter" med Peter Schäffer som redaktør. I 1960 var Hans Jørgen Svendsen redaktør, i 1961 Per Kirkeby og i 1962 Svendsen og Kirkeby i forening. 1962 var også året hvor Clarté udgav den skelsættende revy *Gris på gaflen* skrevet af Jesper Jensen, Klaus Rifbjerg og Leif Panduro. I midten af tresserne kom nye folk til Clarté, blandt andet den senere studenteroprører Finn Ejnar Madsen. I 1968 udgav Clarté (på Thanning og Appel) Poul Henningsen-klassikeren *Hvad med kulturen* i fotografisk optryk.

I 1970 begyndte Clarté at udgive en serie af hæfter med navnet *Marxistiske hæfter*. Hæfterne var skrevet med henblik på teoretisk afklaring, og som regel skrevet af DKPere. Men det er bemærkelsesværdigt, i forhold til DKPs stil i øvrigt, at også folk uden for partiet (som Claus Bryld og Jens Brinch) skrev hæfter om marxistisk teori. Der udkom i alt 25 hæfter 1970-76.

INTELLEKTUELT TILFLUGTSSTED

Bladet Clarté udviklede sig i 1970'erne til et sted der var præget af DKP, men som var åbent overfor diskussioner fra andre dele af venstrefløjen. Der var modstand imod denne tendens, som førte til dannelsen af en regulær DKP-studenterorganisation, KommS i 1974. Mange af de nyradikaliserede studenter gik ind i KommS som eksisterede frem til 1989. Clarté blev derfor i højere grad et tilflugtssted for mere kritiske kommunistiske intellektuelle.

Clarté udkom ikke altid til tiden, og i 1977, da man udgav nr. 6/1975, besluttede man at stryge årgang 1976. Man fejrede i 1977 50-året for det første Clarté med John Hansens Bibliografi over Clarté 1926-76. Denne interesse for perspektivet bagud havde man også vist i andre udgivelser, for eksempel nr. 4-5/1975, som indeholdt udvalgte artikler fra Clarté i tyverne og trediverne om socialistisk kulturdebat. I 1977-årgangens sidste nummer, nr. 6, var der en pjece af Arne Herløv Petersen om *Kolde krigere*. Den udkom i slutningen af 1978. Herefter mangler igen årgang 1978 og 1979. I 1981 udkom første nummer af 1980 årgangen (tyvende årgang). Der udkom tre numre mere, det sidste i 1983 – så var det slut med Clarté. De sidste årgange var mere DKP-tro end i begyndelsen af 70'erne. Måske var organisationen og bladet blevet overflødigt med et meget aktivt KommS på scenen.

> "Der findes stadig socialistiske intellektuelle som har brug for klarhed."

BEHOV FOR KLARHED

Selvom det ikke altid lykkedes, er det en gennemgående ide, at Clarté skulle være en organisation af intellektuelle i den historiske betydning af ordet: kritiske mennesker, som blandede sig i den offentlige debat, og som forsøgte at afklare socialistiske problemstillinger uafhængigt af splittelsen i arbejderbevægelsen. Nu findes der ikke længere nogen arbejderbevægelse som er socialistisk. Men der findes stadig socialistiske intellektuelle som har brug for klarhed. ■

Morten Thing er historiker og ansat som forskningsbibliotekar ved RUC. Han har udgivet en række bøger om især arbejderbevægelsens, kommunismens og jødernes historie. Han har en fortid i den danske Vietnam-bevægelse og en række venstrefløjstidsskrifter, bl.a. Kritisk Revy.

Mellem fastfoodnyt og livsstilsanalyser

- Af Staffan Dahllöf. Tegninger af Robert Nyberg.

AVISKRIG. Hvad betyder aviskrigen for mediernes generelle dækning af aktuelle begivenheder? Er det lig med den kritiske journalistiks død når kapitalens annonce- og effektiviseringsbehov fortrænger den kvalificerede rapportering? I sin analyse af den aktuelle aviskrig påpeger Staffan Dalhllöf at de mekanismer der medfører journalistikkens industrialisering også fremkalder nye muligheder for at alternative stemmer kan komme til orde.

Da vi nåede Dag to i den danske aviskrig var eksemplarer af Dato, Berlingske Tidendes gratisavis, endnu ikke dukket op på redaktionen i Pilestræde. "Der er vist nogle problemer med dele af distributionen, men vi får den helt sikkert op ad dagen. Vil du have tilsendt et eksemplar?," spurgte receptionisten venligt. Nej, ellers tak. Jeg spurgte fordi jeg alligevel kom forbi og var nysgerrig. Bor man på Amager er man jo automatisk valgt fra, og så kunne jeg tænke mig at se hvad jeg var gået glip af. Desuden kommer der vel en ny avis i morgen, tænkte jeg. Og flere til.

> "Det mærkes rent fysisk som en avis-tsunami der hvor de købestærke og travle, men hidtil ikke-avislæsende, menes at bo og færdes."

Dag tre i den så kaldte aviskrig var Dato muligvis nået frem til Pilestræde. Det fandt jeg aldrig ud af. Jeg tabte snart interessen. Indholdet i de to ny gratisaviser var blevet irrelevant.

EN HELT ANDEN SCENE

Vi forflytter os til en helt anden scene. Til en rigtig krig. Forsvarsminister Søren Gade tager plads i sofaen foran kameraet. Osama Al-Habahbeh, korrespondent i København for blandt andre Al- Jazeera, rækker mikrofonen frem. Gade har lige overstået et udvalgsmøde på Christiansborg. Vi befinder os i starten af det forløb som senere vil blive kendt som Hommel-sagen, og Gade har forklaret til udvalget hvorfor det var nødvendigt med kort

HVAD ER DIN KOMMENTAR TIL AT DEN KRITISKE JOURNALISTIK TRUES NU HVOR DU ALENE EJER NÆSTEN HELE MEDIEDANMARK?
DU KAN BETRAGTE DIG SELV SOM FYRET!

varsel at hjemkalde hele ledelsen for den danske bataljon i Irak. Nu forklarer Søren Gade det også til Osama Al-Habahbeh, men ikke kun til ham.

I sofaen på Christiansborg taler den danske forsvarsminister direkte til et ukendt antal millioner arabisktalende seere. Og han ved det. Vi andre kan se det på ham. Det er alvor. Det er vigtigt hvad der bliver sagt, og hvordan det bliver sagt, i den fremstrakte mikrofon med arabiske bogstaver. En dansk forsvarsminister kan ikke længere nøjes med at forsøge at lægge en dæmper på begivenhederne overfor danske journalister. En gang imellem er han nødt til henvende sig direkte til hele Mellemøsten. Det er der flere grunder til. Nogle af dem hænger sammen med faktorerne bag den danske aviskrig.

MCDONALDISERING

Aviskrigen, der egentlig ikke er en krig om aviser, men en kamp om annoncemarkedet, er et tydeligt udslag af journalistikkens industrialisering. Produktionsmåden og distributionen er det centrale. Det journalistiske indhold viste sig hurtigt, og knapt så forbavsende, at være sekundært, identitetsløst, på grænsen til det ligegyldige. Journalisten Troels Mylenberg kommenterede det ganske morsomt: "Aviser til folk der ikke vil have dem. Fra bladhuse der ikke vil lave dem." Den rammende karakterisering refererede til det for længst glemte yuppie-eksperiment Dagen, der blev markedsført under sloganet "En avis for folk der kan læse. Fra folk der kan skrive," men som vittige hoveder hurtigt bemærkede det, til gengæld ikke kunne regne.

I oktober måned lancerede islandske kapitalgrupper så endelig Nyhedsavisen der oprindeligt satte det nye annonce-kapløb i gang. Pudsigt nok var den nyhed som avisen bragede igennem med – Dans Folkepartis Ungdoms tegnekonkurrence med potentiale til en Muhammed-krise i reprise – ikke en nyhed som redaktionen selv havde fundet frem til i sin lange opstartsfase. Den var resultatet af en bevist provokation som man fik foræret udefra af ophavsmændene selv, og det efter at blandt andet TV2 først havde takket nej. Nyhedsavisen skulle ellers være en undtagelse. Ansvarshavende chefredaktør David Trads stillede i foråret reel konkurrence, gravende journalistik og afsløringer som fører til Cavling-priser i udsigt. Vi får se. Hidtil har de tre nye gratisaviser, og de der fandtes i forvejen, mest understreget journalistikkens tiltagende McDonaldisering.

> "Vi har en interesse i at få at vide hvad Anders Fogh Rasmussen rent faktisk siger. Vi har mindre interesse i at høre hvad kommentatorer som Ralf Pittelkow eller Thomas Larsen mener er forklaringen på det som statsministeren lige har sagt."

JOURNALISTIKKENS INDUSTRIALISERING

Jeg har ikke noget videnskabeligt belæg for at tale om en industrialiseringsproces inden for journalistikken, men det er min påstand at mængden af producerede tekster og indslag per tidsenhed er skruet voldsomt i vejret på de fleste redaktioner, herunder også de licensfinansierede public service-stationer. Tilsvarende er tiden krympet til eftertanke, kritik, og kildekontrol. De tv-stationer der for få år siden lavede en nyhedsudsendelse per døgn laver nu fire-fem eller endnu flere, og det uden at bemandingen er vokset tilsvarende. Udsendelserne er bare blevet flere, ligesom tv-kanalerne.

Der er i og for sig hverken noget nyt eller opsigtsvækkende ved at medier er varer på et marked, og at deres vigtigste økonomiske

funktion er at fungere som distributører af annoncer for andre varer. Forandringen består i at det som skal bære annoncerne – nyheder, analyser, kommentarer – også får et stadig tydeligere varepræg, at de ifølge en tysk 1800-tals skribent bliver "tingsliggjort". Nyhederne bliver flere. De bliver også kortere, standardiserede og dermed også indbyrdes udskiftelige. Parallelt bliver selve nyhedsarbejdet i stadig mindre grad præget af en selvstændigt indsamling af viden. Nyhedsrapportering bliver synonymt med at pakke ind og gengive en løbende strøm af udtalelser og begivenheder. Det illustreres bogstaveligt talt af de rullende bannere i kanten af skærmen på kanaler som CNN, BBC og Al-Jazeera, og i højere grad som en gimmick på TV2-nyhederne og i de trykte mediers websites. Og det mærkes rent fysisk som en avis-tsunami der hvor de købestærke og travle, men hidtil ikke-avislæsende, menes at bo og færdes.

DOBBELTSIDET UDVIKLING

Journalistikkens industrialisering er en lidt kedelig, men ikke nødvendigvis en faretruende udvikling. Dens modsætning – det specialiserede og eksklusive håndværk – er ikke noget at tilstræbe for enhver pris. Rapportering fra den løbende nyhedsstrøm er jo en nødvendighed. Vi har en interesse i at få at vide hvad Anders Fogh Rasmussen rent faktisk siger. Vi har mindre interesse i at høre hvad kommentatorer som Ralf Pittelkow eller Thomas Larsen mener er forklaringen på det som statsministeren lige har sagt. Og vi har en interesse i at vide hvad der sker uden for landets grænser.

Alt var ikke bedre i gamle dage. At intensiteten i nyhedsstrømmen opfattes som stressende af både modtagere og afsendere er ikke det eneste der kan siges om den sag. Et mere positivt aspekt i udviklingen er at intensiteten i nyhedsstrømmen, de mange nye platforme, og den tekniske udvikling har gjort det vanskeligere at kontrollere nyhedsudvalget, og at lægge rapporteringen politisk til rette. En dansk forsvarsminister kan ikke nøjes med kun at tale til en lille kreds af danske politikere og journalister på Christiansborg. Af og til bliver han nødt til at forklare sig direkte til befolkningerne i de lande han har sendt tropper til.

Satellit-tv har gjort det muligt at etablere arabiske fjernsynskanaler der unddrager sig direkte kontrol af regimerne i Mellemøsten, og det har gjort det overkommeligt for kanalerne at trække på korrespondenter i så fjerne hjørner af verden som København. Det er blevet billigere at producere tv, og flere er i stand til det. Betydningen af dette blev tydelig i den seneste krig i Libanon. Guerillaorganisationen Hizbollah havde godt nok mange missiler, et for Israel overraskende højt militært beredskab og en social forankring der overskred et rent shiitisk trosfællesskab, men man havde så sandelig også tv-stationen Al-Mansar.

Den teknologiske udviking der er med til at fremme journalistikkens industrialisering er et fænomen som andre end medieverdens etablerede distributører kan drage fordel af. Takket være nettet er det billigere, hurtigere og nemmere at danne sig et bare nogenlunde nuanceret billede af krigen i Irak. Det var noget vanskeligere at beskrive krigene i Sydøstasien ved hjælp af udskrifter af lokale radioudsendelser fra BBC World Services for 40 år siden.

FRA NYHEDSAVIS TIL LIVSTILSMAGASIN

Hvad aviskrigen herhjemme vil føre til er vanskeligt at forudsige. Det er noget nemmere at rette blikket mod hvad den allerede har afstedkommet. En af de mere foruroligende tendenser er de etablerede dagblades strategi for deres betalingsaviser. To af de tre store morgenaviser ser ud til at have opgivet deres ambitioner om at være aviser for de læsere der har et behov for at orientere sig i tilværelsen, og som ikke nødvendigvis deler avisens politiske holdning.

Berlingske Tidende udvikles stadig mere til et livsstilsmagasin for den bedrestillede del

af borgerskabet. Det er der sådan set ikke noget nyt i. Det er bare mere udtalt, og så er resultatet blevet mere forudsigeligt. Dagbladet Politiken er efter sin seneste relancering nærmest ophørt med at fungere som en nyhedsavis. Det væsentlige nyhedsstof er kogt ned til anekdotiske notitsblokke, mens spalterne fyldes med lange betragtninger om hvordan avisens ansatte ser på verden, og hvad de har op-

levet siden sidst. Layoutmæssigt er det ganske nydeligt at se på, men indholdsmæssigt er det katastrofalt. Tilbage står så Jyllands-Posten som, hvis der ikke lige er et valg om hjørnet, og nyhedsstoffet partout skal gennem en gang ulidelig politisering, stadig prøver at ligne en avis som giver en hæderlig orientering om det seneste døgns begivenheder. Der er selvfølgelig også niche- og/eller holdningsaviser som Børsen, Information, Kristelig Dagblad og Arbejderen, men de er aktører som af forskellige grunde ikke spiller på samme bane som de tre store.

Konklusionen på aviskrigen er på dette tidspunkt at der er fare for en tiltagende svækkelse af produktet der foregår ad to spor: på den ene side gratis, hurtigproduceret fastfoodnyt (i bedste fald habilt komponeret og serveret); på den anden side dyrt betalte analyser, kommentarer og lignende ideologiserede fristilsøvelser. De sidstnævnte kan have en legitim social og politisk funktion, men det grundlæggende er at der lægges afstand til den formidlingsfunktion som dagbladene oprindelig har haft.

Mellem disse to stole lander det stof som enten kræver for megen arbejdstid, eller på anden måde er for dyrt, og det som holdningsmæssigt ikke passer ind i avisernes indforståede rammer. Det gælder for eksempel korrespondentbaseret udenrigsrapportering, nyheder om økonomi som ikke har en klar forbruger- eller aktionærvinkel, og EU-lovgivning om emner som ikke interesserer den enkelte redaktion.

En anden konklusion er at andre end medieverdens etablerede aktører også kan drage fordel af de fænomener der fremmer udviklingen mod disse ekstremer. Et af de opmuntrede eksempler på dette er informationsspredningen i Frankrig op til folkeafstemningen om EU-forfatningen sidste år, hvor forslaget til forfatningstraktaten blev en storsælger på grund af den debat der foregik på nettet. Denne debat unddrog sig de rammer som de franske medier forsøgte at etablere og satte en helt anden dagsorden.

Lignende scenarier kan igen udspille sig i fremtiden hvis de etablerede medier opgiver deres traditionelle og helt banale forpligtelser til at rapportere nogenlunde objektivt. Det er nogle af de både sørgelige og opmuntrende lærdomme man kan udlede af de indledende slag i den danske aviskrig. ■

Staffan Dahllöf er svensk freelancejournalist bosat i Danmark. Han rapporterer bl.a. for Göteborgs-Posten, men bidrager også jævnligt til NOTAT, til hjemmesiden EUobserver.dk og til svenske fagblade.

CLASH OF OPINIONS

Muhammed-krisen 1 år efter

- hvad har venstrefløjen lært?

For 1 år siden begyndte protesterne at strømme ind fra nær og fjern. Danske ambassader blev brændt ned, og i Mellemøsten fandt en omfattende forbrugerboykot sted. Det der siden blev kendt som Muhammed-krisen var under hastig udvikling.

Herhjemme rasede den offentlige debat om emnet, og den er fortsat. Men hvad har venstrefløjen egentlig lært af Muhammed-krisen? Var det venstrefløjens opgave at forsvare retten til at bringe de famøse tegninger eller gjaldt det om at afvise et forsøg fra borgerlige kræfters side på at splitte befolkningen? Var der tale om en hetz mod en forfulgt minoritet eller en kærkommen lejlighed til at gøre op med religiøs fundamentalisme? Mener venstrefløjen stadig at religion er opium for folket? Og hvorledes forholder vi os overhovedet til begrebet ytringsfrihed?

I dette debattema sætter vi fokus på de forskellige holdninger til krisen som venstrefløjen rummer. Hvad er vi enige om, og hvad skiller os ad? Hvad har vi lært af hele miseren, og hvordan skal vi i fremtiden tackle de spørgsmål som den har rejst?

Morten Homann, der er medlem af Folketinget for SF, har tidligere i Jyllands-Posten kritiseret venstrefløjens holdning til emnet. Vi har derfor bedt Morten Homann om at uddybe og begrunde sine holdninger over for venstrefløjen selv. Hans debatoplæg imødegås af Rune Engelbreth Larsen, Søren Engelsen og Troels Riis Larsen der hver især repræsenterer forskellige dele af venstrefløjen og holdninger til Muhammed-krisen.

På vores hjemmeside fortsætter debatten. Morten Houmann svarer sine tre udfordrere, og de svarer igen. Derpå kan du blande dig og give din mening til kende!

Besøg www.clarte.dk

Redaktionen, oktober 2006

Fri os fra religionerne

FORSVAR FOR YTRINGSFRIHEDEN. Venstrefløjen har forvekslet kampen mod diskrimination og marginalisering af en etnisk minoritet med forsvaret for en religion. Ytringsfriheden forbliver ukrænkelig og kan ikke relativiseres med henvisning til onde hensigter. Muhammed-krisen har lært os at venstrefløjen må sætte kampen for demokrati, menneskerettigheder og et sekulariseret offentligt rum i højsædet.

- Af Morten Homann

Morten Homann er medlem af Folketinget for SF og kandidat i statskundskab.

Kunne man forestille sig en situation, hvor mennesker der havde benyttet sig af deres demokratiske rettigheder og havde fået dødstrusler for det, ikke blev bakket op af den danske venstrefløj, men derimod kritiseret skarpt med et slet skjult "de har selv været ude om det"? Nej, vel? For i venstrefløjens historie og selvforståelse stiller man sig altid på menneskers side mod undertrykkende systemer og totalitære ideologier. Men ikke desto mindre svigtede venstrefløjen med et brag, da det var tolv danske bladtegnere, der fik dødstrusler og måtte gå under jorden, fordi de havde formastet sig til at overtræde et religiøst samfunds selvpåtvungne billedforbud.

For 150 år siden var det venstrefløjen, der stod vagt om det enkelte menneske og kritiserede religioner som "folkets opium". Men da de tolv tegnere formastede sig til at tegne – i øvrigt temmelig uskyldige – karikaturer af den muslimske profet, var det pludselig venstrefløjen, der side om side med fundamentalistiske imamer blev jomfrunalsk fortørnede over nogle karikaturtegninger, som i enhver anden sammenhæng næppe ville have fået nogen til at løfte et øjenbryn.

Jeg skal ikke gøre mig til dommer over, hvad Jyllands-Postens motiver til at offentliggøre tegningerne har været. Og det er også lige meget. For ytringsfrihed afhænger ikke af, hvilket motiv man har for at ytre sig. Jeg synes, at tegningerne er både berettigede – fordi de stiller nødvendige spørgsmål ved, hvilken rolle vi tildeler religionen i almindelighed og islam i særdeleshed i moderne samfund – og befriende, fordi de fik en vigtig, men hidtil skjult diskussion, frem i det åbne. Og så synes jeg egentlig, at venstrefløjen skylder de tolv avistegnere tak for at have rejst debatten.

SAGEN RUSHDIE

I slutningen af 1980'erne udløste forfatteren Salman Rushdies bog *De sataniske vers* lignende forfærdelige trusler fra fundamentalistiske muslimer, fordi han lavede satire over Muhammeds liv. Dengang bakkede presse, regeringer, forfattere og forlag verden over op om Rushdie, men billedet var mildest talt noget mere mudret denne gang. Hvad er forskellen? At litteratur er en højere kunstform end avistegninger? At Rushdie selv har muslimsk baggrund, og derfor må kritisere islam, mens ikke-muslimer ikke må? Sandheden er jo, at der ikke er nogen forskel. Det er mennesker, der har benyttet sig af deres ytringsfrihed til at kritisere en religion, og som bagefter har måttet lægge ryg til trusler på livet.

Begge sager er eksempler på, hvordan religiøse fanatikere, totalitære bevægelser og diktaturregimer bruger de værst tænkelige midler til at true mennesker i demokratiske samfund til tavshed. Det er grimt. Det er uhyggeligt. Og det er alt andet end venstreorienteret.

På nær de sekteriske få, der hyldede diktaturregimerne i Sovjetunionen, Kina eller Albanien har der været en udbredt enighed på den danske og europæiske venstrefløj om, at de demokratiske rettigheder ikke kan gradbøjes. Derfor har vi kritiseret de såkaldt socialistiske regimer nådesløst. Og derfor har vi kritiseret de vestlige samfund for at være inkonsekvente og dobbeltmoralske i deres forsvar for de grundlæggende demokratiske rettigheder.

> "For ytringsfrihed afhænger ikke af, hvilket motiv man har for at ytre sig"

Derfor stod venstrefløjen med rette skulder ved skulder med Rushdie. Men knap tyve år senere var billedet et andet. De tolv avistegnere havde selv været ude om dødstruslerne. Mordet på den hollandske filminstruktør Theo van Gogh var da forkert, men fremkaldte ingen tårer eller vredesudbrud på venstrefløjen.

Tværtimod forlangte venstrefløjspolitikere mere omsorg for religiøse følelser og plads til religionen. Venstrefløjspolitikere opfordrede til at lægge bånd på brugen af ytringsfriheden. Det var et fynsk byrådsmedlem fra Enhedslisten, der med næb og kløer forsvarede kvinders ret til tørklæder og til at afstå fra at tale med, endsige trykke hånd med mænd. Det var SF'ere, der politianmeldte såvel Jyllands-Postens karikaturer af Muhammed som et tøjfirmas seksuelle motiver med Jomfru Maria på en t-shirt. Og det er mange steder venstrefløjen, der kæmper for at få bygget flere moskeer.

Er det virkelig den samme venstrefløj, som for 30-40 år siden insisterede på, at alt i samfundet var til debat og at alle autoriteter og ideologier – ikke mindst de religiøse – fortjente nådesløs kritisk granskning?

UDLÆNDINGEDEBATTENS DYBE SPOR

Men hvad er der dog sket, siden Rushdie gik under jorden og fik venstrefløjens velfortjente støtte? Der er ingen tvivl om, at hovedforklaringen skal findes i den danske og europæiske debat om udlændinge og integration.

Man kan diskutere længe og indgående, hvorfor udlændingedebatten er blevet så polariseret. Jeg for min egen regning mener, at venstrefløjen har påtaget sig et betydeligt medansvar ved alt for længe at forsømme dialogen om og løsningen af indvandrings- og integrationsproblemerne, men det er sådan set underordnet i denne sammenhæng.

Faktum er, at integrationen er kørt helt skævt, og at venstrefløjen ganske berettiget ser et behov for at tale de menneskers sag, som virkelig ønsker at integrere sig i Danmark, men som af forskellige grunde har ganske svært ved det. Problemet opstår, når ønsket om at forsvare etniske minoriteter mod

diskrimination og grove angreb fra den yderste højrefløj bliver til en politisk automatpilot, der over en kam forsvarer alle indvandrere imod al kritik. Det er vel dybest set også en form for racisme.

Der er ingen tvivl om, at frygten for at komme til at træde etniske minoriteter over tæerne har fået mange til at krybe i flyverskjul og forsvare religionen. Men det er en fatal fejl. Etniske minoriteter er ikke hævet over kritik, blot fordi de i andre sammenhænge har det svært i de vestlige samfund. Vi skal heller ikke gøre alle etniske minoriteter til religiøse minoriteter. For religioner skal kunne diskuteres og kritiseres som alt andet. Og de bør – som alle andre autoriteter – underkastes venstrefløjens kritiske blik.

At kritisere islam – endsige bestemte måder at praktisere islam på for ikke at tale om vold begået i islams navn – er ikke det samme som at kritisere de mennesker, der er troende muslimer. Og det er endnu mindre det samme som at kritisere etniske minoriteter. Det er tværtimod en livsnødvendighed i et demokratisk samfund, at der er plads til den debat, og at vi kan skille de to ting ad. Venstrefløjen har – i selskab med fanatiske religiøse kræfter – nægtet at acceptere, at man kan diskutere islam uden at blive anset for at være fanatisk fremmedhader. På den måde har venstrefløjen spillet nyttige idioter for religiøse fundamentalister. For venstrefløjen må i stedet – som man i øvrigt altid har gjort – insistere på, at i et moderne samfund er alt til debat, og alle må finde sig i, at deres livsanskuelser kan blive kritiseret.

Men hvis man tillod sig at forsvare tegnernes ret til at portrættere Muhammed og tilslutte sig det rigtige i at tage konfrontationen med de religiøse mørkemænd og stå fast på, at religiøse følelser altid må underlægges menneskerettigheder som f.eks. ytringsfriheden, var omkvædet straks, at nu drev man hetz mod muslimer. Sandheden er jo, derimod, at man gør demokratiet og integrationen en bjørnetjeneste ved ikke at stå fast på de grundlæggende værdier. Det er kun de fundamentalistiske kræfter, der vinder på undskyldninger fra venstrefløjen, Jyllands-Posten og den danske regering. Rækker man dem en lillefinger, ved de for fremtiden, at demokratiet er til salg for trusler. Det kan aldrig være et venstreorienteret standpunkt.

> "Venstrefløjen skal ikke forsvare religioner, men derimod bekæmpe religionens indtog i samfundslivet og stå fast på, at religion er og bliver en privatsag."

NYRUPS NYPURITANISME

Det kræver en ualmindelig snørklet hjerne at få tegninger der portrætterer en person, der er død for næsten 1500 år siden, til at være en konkret hån mod mennesker, der lever i dag. Hvis det havde været tolv tegninger der portrætterer Hassan fra Albertslund, havde det været en anden snak. Men det var det som bekendt ikke.

Venstrefløjens opgave er at forsvare mennesker – herunder deres ytringsfrihed, frihed til at vælge religion og frihed fra undertrykkelse. Men det er ikke venstrefløjens opgave at forsvare religioner. Tværtimod bør det da være venstrefløjens rolle at kæmpe for kvindefrigørelse, ytringsfrihed og et sekulariseret offentligt rum. Venstrefløjen skal ikke forsvare religioner, men derimod bekæmpe religionens indtog i samfundslivet og stå fast på, at religion er og bliver en privatsag.

Dermed er også sagt, at mennesker i det

danske samfund er velkomne til at være religiøse – kristne, buddhister, muslimer eller hvad man nu føler for. Men den fundamentalistiske forestilling, som både trives i muslimske og kristne miljøer, at man skal gøre hele sin omverden til genstand for sine religiøse regler og normer, skal bekæmpes. Man må underkaste sig selv alle de religiøse leveregler, man har lyst til. Men man kan ikke forlange det samme af sine medmennesker, og man kan ikke forlange, at samfundet skal indrettes efter disse regler.

Men venstrefløjen er endt i det ringhjørne, hvor man igen og igen forsvarer religioner – typisk islam – i den vildfarne tro, at man så forsvarer de mennesker, der praktiserer den. Blandt skoleeksemplerne på denne strømning er såmænd tidligere statsminister Poul Nyrup Rasmussen.

Jovel, Nyrup har da erklæret sin fulde principielle opbakning til ytringsfriheden. Men ytringsfriheden er ikke noget, der bliver sikret med principielle falbelader og teoretiske forsikringer. Det er noget, der sker ved at tage de konkrete slagsmål, der opstår, når politiske kræfter ønsker ytringsfriheden eller for den sags skyld andre demokratiske grundprincipper sat helt eller delvist ud af kraft. Som det for eksempel var tilfældet i sagen med Jyllands-Postens tegninger.

> "ytringsfriheden er ikke noget, der bliver sikret med principielle falbelader og teoretiske forsikringer."

Men Nyrup gik oven i købet skridtet videre. Han opfordrede midt under Muhammedkrisen i en artikel i avisen European Voice alle europæiske regeringer til "at erklære højt og tydeligt og uden forbehold, at man ikke støtter eller tilskynder offentliggørelse af emner, der krænker troen hos millioner". Den lader vi stå et øjeblik.

Nyrups vildfarelser er et godt eksempel på den sære "nypuritanisme", der i disse år vokser frem ikke mindst på venstrefløjen i dansk og europæisk politik, hvor religioner pludselig skal beskyttes mod kritik i en grad, som de fleste mennesker og folkeslag ville have sig frabedt, hvis det gjaldt dem selv. Det skyldes måske den fatale vildfarelse, at integrationen bedst varetages ved at bruge en særlig standard for ytringsfrihed, når det drejer sig om religion og særligt islam. Integrationen kommer ikke til at fungere ved at pakke hinanden ind i vat, men ved at stå fast på demokratiets grundprincipper. Også selv om det er lettere at lade være.

Jeg er sikker på, at det store flertal af danskere – ikke-muslimer såvel som muslimer – er enige i, at ytringsfriheden er ukrænkelig, og at det i et moderne samfund skal være muligt at diskutere og karikere alt, uanset om man selv ville gøre det eller ej. Og jeg er sikker på, at det samme store flertal er enige i, at vi med vores ytringer ikke skal krænke hinanden som mennesker, men have plads til at kritisere hinandens religioner, ligesom vi diskuterer, kritiserer – og indimellem håner – hinandens politiske ståsteder og foretrukne fodboldhold.

Jeg er tilhænger af en reel religionsfrihed og religionslighed i Danmark – men religion må være en privatsag og må også indbefatte retten til ikke at være religiøs. Reel religionsfrihed betyder også, at ingen religioner skal kunne påberåbe sig særlige hensyn i den offentlige debat. Alle religioner må i et moderne samfund finde sig i at være til diskussion – og i at blive gjort til grin!

ISLAMISMENS SVØBE

Det gælder særligt den ekstreme form for politisk islam, der går under betegnelsen islamisme. Her er der overhovedet ingen grund til,

at venstrefløjen skal lægge fingrene imellem. Religion og politik skal være adskilte størrelser. Når der oven i købet som for islamisterne er tale om, at man vil afskaffe demokratiet, gøre op med grundlæggende menneskerettigheder, indføre korporlige straffe for religiøse forbrydelser og smadre ligestillingen mellem kønnene, bør det være venstrefløjen, der står i forreste række i et bolværk om demokratiet og menneskerettighederne.

Venstrefløjen må se i øjnene, hvad det er for en bevægelse, man er oppe imod. Og vi er nødt til åbent og ærligt at diskutere den sammenhæng, der hævet over enhver diskussion eksisterer mellem islam og terrorisme i verden som den ser ud i dag. Hovedparten af den internationale terrorisme sker altså i islams navn – uanset om venstrefløjen vælger at stikke hovedet i busken eller ej. Det vil de fleste – sikkert også muslimer – mene er en fejlfortolkning af islam og et misbrug af profeten Muhammeds navn. Men ikke desto mindre sker det – uskyldige mennesker bliver slået ihjel i islams navn.

> "Venstrefløjen må se i øjnene, hvad det er for en bevægelse, man er oppe imod."

Derfor var det også hyklerisk at opleve reaktionerne på den tegning, der forestillede profeten Muhammed med en bombe i sin turban. Straks fór fundamentalistiske muslimer side og side med velmenende venstreorienterede til angreb på denne utilstedelige sammenblanding af islam og terrorisme. Jeg synes tværtimod, at lige netop den tegning satte fingeren på en uhyggeligt relevant diskussion, nemlig de mange forbrydelser, der begås i Muhammeds navn. Den sammenhæng har hverken Jyllands-Postens eller den pågældende avistegner fundet på. Det kan man derimod takke Osama bin Laden og hans mange forgængere og efterfølgere for. Og det burde vel næppe være nogen forbrydelse at pege på.

Hvis man som muslim tager afstand fra terror, har man jo ikke noget i klemme. Og skal man bebrejde nogen, må man vel rette skytset mod de selvmordsbombere, der dræber hundredvis af uskyldige i islams navn, snarere end dem, der vover at sætte det problem til debat.

Senest var det såmænd selveste paven, der kom galt af sted. Ved hvad? Ved at bruge et 600 år gammelt citat til at understrege, at religion og vold ikke har noget med hinanden at gøre. Og hvad var reaktionen? Alt fra hidsige vredesudbrud til voldelige opstande for at understrege, at pavens ord var mere aktuelle, end han nogensinde havde forestillet sig.

Hvem er det, venstrefløjen hjælper ved at tøve i disse diskussioner? Ikke de familier, der lever under jorden med politibeskyttelse. Og bestemt ikke det store flertal af muslimer, som jeg er overbevist om tager afstand fra fundamentalisternes afsindigheder. Nej, Muhammed diskussionen afslørede, at venstrefløjen havde svigtet sine egne idealer og grundprincipper.

Ingen kunne forudse konsekvenserne af Jyllands-Postens berømte tegninger af profetens ansigt, og ingen kan være tilfredse med angrebene på danskere og danske repræsentationer i Mellemøsten. Men debatten har været helt nødvendig – ikke mindst for venstrefløjen. Og forhåbentlig kan den være med til, at venstrefløjen igen står fast på, at religion er en privatsag, at alt kan debatteres og kritiseres i det offentlige rum – og at det at forsvare mennesker ikke er det samme som at forhindre kritik af det, de tror på. ■

THOMAS HYLLAND ERIKSEN
RØDDER OG FØDDER
– Identitet i en foranderlig tid

Vi hører til stadighed, at vi bliver formet af kultur og samfund, men også at alt ligger i generne. Samtidig bliver det hævdet, at mennesket er identisk med sine frie valg, at det moderne samfund giver ubegrænsede muligheder og grænseløs individuel frihed.

Kan alle have ret? Svaret er faktisk ja. Mand eller kvinde, gammel eller ung, homo- eller heteroseksuel, muslim eller hedning, jøde eller græker: Man er både sine valg, sine gener og sine omgivelser på én og samme tid. Mennesket har både rødder og fødder i omtrent lige stor grad. Der findes nemlig mere både-og end enten-eller i verden.

OVERSAT FRA NORSK AF CLAUS CLAUSEN
192 sider • 238 kr.

ULRICH HORST PETERSEN
PÅ TVÆRS
Essays

På tværs består af ni essays der skarpt og muntert spørger, hvad det er for et samfund, vi lever i, og hvordan det står til med kulturen og os selv.

Med udgangspunkt i grundlovens regler om de gamle autoriteter – kongehuset og kirken – ser Ulrich Horst Petersen på hvordan autoriteterne har ændret sig.

"Et særligt blik ser klart og klogt på samtiden: Skønånden og juristen Ulrich Horst Petersen har skrevet en strålende essaysamling om samtidens politik, kultur og selvforhold ... I sit fremragende essay om autoritet analyserer Horst Petersen folkeskolen, sygehuset og fængslet som autoriteter i velfærdssamfundet."

– Information

136 sider • 178 kr.

TIDERNE SKIFTER

LÆS MERE PÅ www.tiderneskifter.dk

GÖRAN ROSENBERG
PLIGTEN, PROFITTEN OG KUNSTEN AT VÆRE MENNESKE

Den svenske forfatter og journalist Göran Rosenberg analyserer i bogen skarpsindigt illusionen om den grænseløse frihed, tidens individualisme – politikken og retorikken i et samfund, hvor vi er ved at glemme at mennesket ikke kun er frit, men også afhængigt. At vi ikke kun er individer, men også samfundsvæsner.

"Sympatisk og væsentlig bog, som er gennemsyret af ikke bare samfundskritik, men også af menneskekundskab og indsigt ... Med stor lethed bevæger han sig fra samfundsniveauet ind i menneskesindet og ud igen og fra det abstrakte plan ned på det konkrete og op igen."

– Politiken

OVERSAT FRA SVENSK AF METTE GRIMSTRUP
224 sider • Hardback 198 kr.

PETER JOHANNES SCHJØDT
VENSTRE – UNDER LIBERALISMENS BEKVEMMELIGHEDSFLAG
En pamflet

Hvor gik liberalismen hen da Venstre satte sig på regeringsmagten?

Peter Johannes Schjødt sætter i denne bidske og skarpe pamflet fokus på det spørgsmål: Er Venstre ikke længere noget liberalt parti? Har Venstre i ren og skær magtforblindelse solgt sin sjæl til Dansk Folkeparti? Og hvad blev der af de traditionelle liberalistiske værdier som tolerance, åbenhed overfor nye ideer, offentlighed, humanisme, frisind og udblik?

Bogen viser hvordan Venstre under Anders Fogh Rasmussens regeringstid har lagt den politiske ideologi bag sig og er blevet et nationalliberalistisk parti, som er svært at skelne fra Dansk Folkeparti.

160 sider • 199 kr.

Forskellen på at dæmonisere og debattere

ANTI-TOTALITARISME. Jyllands-Postens karikaturer var alt andet end uskyldige. Avisens dagsorden var en dæmoniserende forhånelse af muslimer i "ytringsfrihedens" skævvredne navn. Morten Homann og hans ligesindede anlægger et proportionsløst perspektiv på sagen når de ser bort fra hvem der har magten i dagens Danmark, og hvem der er de magtesløse. Opgaven for venstrefløjen består i at bekæmpe enhver form for totalitarisme.

- Af Rune Engelbreth Larsen

Rune Engelbreth Larsen er idéhistoriker, forfatter og offentlig debattør. Han var medstifter af og formand for Minoritetspartiet, samt redaktør af det hedengangne tidsskrift Faklen.

Homann skriver, at "venstrefløjen svigtede med et brag, da det var tolv danske bladtegnere, der fik dødstrusler og måtte gå under jorden," og antyder endog, at dette skulle være sket ud fra ræsonnementet: Tegnerne "har selv været ude om det."

Bortset fra rabiate fundamentalister har jeg ikke læst nogen, der retfærdiggør truslerne mod bladtegnerne, ligesom jeg hverken har hørt om eller oplevet nogen på den ene eller anden eller tredje fløj i dansk politik, der ikke ville tage kategorisk afstand fra hver eneste trussel om voldelige overgreb og drab.

MISVISENDE BILLEDE

Enten er Homann altså fuld af gammeldags løgn og latin, eller også har han læst noget, jeg ikke har. Jeg antager naturligvis det sidste, men i alle tilfælde er det udtryk for polemik på laveste niveau, at han ikke kritiserer de pågældende med navns nævnelse, men i stedet leverer en kollektiv beskyldning, der tegner et groft misvisende billede af de debatpositioner, som kritiserer Muhammed-karikaturerne, men som naturligvis aldrig kunne drømme om at forsvare dødstrusler.

Det, kritikken går på, er, at det var et indlysende propagandistisk initiativ med en usympatisk dagsorden, selv om de havde RET til det.

Jyllands-Posten har for eksempel også RET til at afbilde paven i færd med et brutalt pædofilt overgreb på en lille dreng – ligesom der er terrorister, som er muslimer, er der som bekendt også katolske præster, der er pædofile. Men ville en sådan karikatur være rimelig eller saglig af den grund? Ville det være "satire" eller et uskyldigt "oplæg til debat"? Ville avisen have bragt den? Selvfølgelig ikke.

USKYLDIGE KARRIKATURER?

Nu kalder Homann så de tolv karikaturer for "temmelig uskyldige." De fleste var neutrale eller humoristiske og ville ganske givet heller aldrig være blevet bemærket, hvis de stod alene. Derudover var tre-fire af karikaturerne ene og alene fremstillet med det formål for øje at nedgøre islam på hadefuld vis, hvoraf den værste karikatur bevidst dæmoniserer alle muslimer over én kam – ellers havde tegneren naturligvis ikke skrevet den islamiske trosbekendelse (der definerer den enkelte muslim som muslim) på bombe-karikaturen. Hertil kommer forhistorien med ti års tiltagende forhånelser og dæmoniseringer af muslimer i den offentlige debat, som er uden sidestykke i de vestlige lande, vi sammenligner os med – en propagandistisk tendens, som Muhammed-karikaturerne i den konkrete kontekst skriver sig ind i og radikaliserer i kraft af den kampagnekarakter, de får af Flemming Roses erklæring om "hån, spot og latterliggørelse" såvel som avisens propagandistiske lederartikel (der stort set altid overses).

> "agendaen var en dæmoniserende forhånelse i "ytringsfrihedens" skævvredne navn"

Der var ikke tale om at "rejse en debat" – agendaen var en dæmoniserende forhånelse i "ytringsfrihedens" skævvredne navn. Der var heller ikke "bare" tale om at påpege, at "de fleste terrorister er muslimer" – for hvis dét kun lader sig gøre via kollektiv dæmonisering, har man allerede blottet sin mangel på saglig argumentation.

Endvidere afhænger den slags "selvfølgeligheder", som også Homann tyr til, naturligvis af definitionen på terror og ekskluderer ikke alene den langt værre statsterror i millionskalaen, men glemmer behændigt den store andel af sekulær terrorisme, som vi har været vidner til i det 20. århundrede – og som vi bestemt også kender fra det 21.

MAGT OG HÅN

Det principielle i selve diskussionen om bevidst hån afhænger af mange ting, også af magtforholdene mellem den hånende og den forhånede part. For mig er kernen denne, som jeg for nylig har skrevet i en klumme:

"Debatten skal naturligvis kunne være skarp, men mange glemmer behændigt forskellen på den situation, hvor f.eks. magtfulde politikere krydser verbale klinger og bliver lovligt hårde i tonen (over for hinanden), og så den situation, hvor det er et trængt mindretal, som systematisk jordes og lægges kollektivt for had. Naturligvis skal f.eks. Pia Kjærsgaard og Marianne Jelved kunne give hinanden drøje hug, for som politikere har de frivilligt betrådt en vej i fuld bevidsthed om sylespidse albuer og giftige tunger – men som folketingspolitikere har de netop også begge stor adgang til debatspalter, interviews og talerstole. Der er (i princippet) en slags magtens ligevægt. Sagen er en helt anden, når magtfulde politikere i årevis dæmoniserer en trængt befolkningsgruppe og derved dehumaniserer hvert enkelt individ. I værste fald stimuleres had og overgreb, som vi f.eks. har set i de tilbagevendende bombeattentater mod moskeer, indvandrerforeninger og -butikker (senest i au-

gust og september). At propaganda kan påvirke yderligtgående grupper til vold og terror, er ingen vel i tvivl om."

HOMANNS BLINDE ØJE?

Også derfor undrer det mig, at Morten Homann ikke én eneste gang på sin hjemmeside (medmindre det er blevet slettet) og tilsyneladende ikke én eneste gang i den trykte debat (ved en søgning i avisdatabasen Infomedia) har taget afstand fra de tre seneste brand- og bombeaktioner mod indvandrere i Danmark? Hvor var Homanns kampagne mod højreekstremistisk terror og venstreorienteret tavshed, da der var tale om attentater mod en indvandrerrestaurant i Valby (august), en somalisk forening i Århus (september) og en moské i København (oktober)?

Det er muligt, jeg har overset noget, men i betragtning af, hvor afgørende det er for Homann, om alle har taget afstand fra islamisterne, er det bemærkelsesværdigt, at han selv som ansvarlig folketingspolitiker og lovgiver totalt underprioriterer bombe- og brandaktioner, som i alle andre situationer naturligvis ville være blevet klassificeret som rendyrket terror.

I alle tre tilfælde er der tale om, at de pågældende har modtaget racistiske smædebreve, og i mindst to af tilfældene er det et fantastisk lykketræf, at bomberne ikke dræbte en eller flere personer.

Det gælder desværre generelt for medieverdenen og det altovervejende flertal af beslutningstagerne på Christiansborg, at mistænkte muslimer fylder avisforsider i dagevis og debatspalter i ugevis, hvor politikere står i kø for at udtrykke deres forargelse, hvorimod gennemførte bombeattentater mod muslimer møder en kold skulder fra stort set hele det politiske spektrum.

KAMP MOD TOTALITARISME

Samme hykleri kendetegner udgangspunktet for Homanns position i kampen mod religion – han skyder med spredehagl fra et ideologisk glashus. Det er naturligvis lige så udsigtsløst at bekæmpe religion i sig selv, som det er at bekæmpe ideologi i sig selv. At der er terror, som gennemføres i "islams navn", er indlysende, men hvis man insisterer på at gøre islam til årsagen, må vi også gøre socialismen til årsagen til terror i "socialismens navn".

Som socialist har Homann i givet fald mere at stå "til regnskab for" af udrensning, undertrykkelse, militarisme og blodig totalitarisme, der er retfærdiggjort med henvisning til socialismens hellige sag i det 20. århundrede, end samtlige grusomheder, der er begået i islams navn de foregående fjorten århundreder til sammen.

Det handler naturligvis om at bekæmpe totalitarismen, uafhængigt af om den kalder sig islamisk eller socialistisk, kristen eller liberalistisk. Men den, der tror at gøre dette via kollektiv dæmonisering i den danske debat, har ikke alene fejlidentificeret en række totalitære regimer i den islamiske verden med et trængt befolkningsmindretal i Danmark, men forærer desuden islamisterne en uvurderlig propagandagave, der samtidig ansporer antiislamiske højreekstremister til yderligere vulgære forhånelser – hvilket blot yderligere gavner islamisterne.

Det er denne spiral, vi må standse. Og også derfor handler det om at påpege hykleriet bag den frelste religionskritik, der ikke kan skelne mellem at dæmonisere et mindretal og sagligt debattere konsekvenserne af en religion. ■

DET NY Clarté Tegn abonnement: *Send en e-mail til:* abonnement@clarte.dk *og opgiv:* Navn, adresse og tlf.nr.
Abonnemant koster for Private: 150 kr. for 1 år (Fire numre), *og for institutioner:* 275 kr.

Ytringsfrihed - den nye religion

"RELIGIONS"KRITIK. I Morten Homanns verden blev Jyllands-Postens karikaturer til en generel religionskritik til trods for at de aldrig var tiltænkt som sådan. Men ytringer kan ikke bedømmes uden hensyntagen til motiv og kontekst. Ytringsfriheden er ikke absolut. Venstrefløjen må gøre sig fri af imperialistisk tankegods og afvise højrefløjens forsøg på at splitte befolkningen.

- Af Troels Riis Larsen

Troels Riis Larsen er uddannet historiker og tidligere formand for Danmarks Kommunistiske Ungdomsforbund; medlem af Arbejderpartiet Kommunisterne.

I sit forsvar af Muhammed-karikaturerne antager Morten Homann at ytringsfriheden er ukrænkelig. Argumentet er, groft sagt, at motivet for karikaturerne er underordnet da det blot var ytringer, og i sidste ende er ytringer selve grundlaget for demokratiet. Det er samme argumentation som både Jyllands-Posten og statsministeren har brugt som forsvar for at bringe tegningerne. I Morten Homanns verden blev karikaturerne oven i købet til en generel religionskritik til trods for at de aldrig var tiltænkt som sådan.

YTRINGSFRIHEDENS UKRÆNKELIGHED?

Ytringsfriheden er hverken konstant eller absolut. Retten til at ytre sig er derimod en konstant kamp mellem forskellige samfundskræfter. Spørgsmålet om ytringsfrihed drejer sig ikke blot om selve retten til at ytre sig, det handler i lige så høj grad om muligheden for at ytre sig. Virksomheder pålægger dagligt deres ansatte ikke at udtale sig om forholdene på arbejdspladsen. Er det ikke en krænkelse af ytringsfriheden? Chikane og fyring er stadig normen blandt arbejdsgivere, hvis ansatte offentligt kritiserer forholdende på arbejdspladsen.

Det kapitalistiske samfund giver ikke alle lige mulighed for at komme til orde. Har man penge nok, er mulighederne for at komme ud med sit budskab, og adgangen til pressen, på alle niveauer sikret.

Forestillingen om at ytringsfrihed betyder at alle må sige hvad det passer dem til alle tider uden nogle restriktioner er en udbredt misforståelse. Sådan hænger verden ikke sammen, heller ikke i Danmark anno 2006. Der findes både injurielovgivningen og blasfemi-

paragraffen, men der findes også racismeparagraffen der blev tilføjet i den danske lovgivning som direkte konsekvens af nazisternes og fascisternes racepolitik. En racepolitik der i sin yderste konsekvens medførte millioner af menneskers død. Loven var dengang et fremskridt for samfundet til trods for at den indskrænkede de mest reaktionære personers ret til at ytre sig forhånende og krænkende om mennesker på grund af deres race.

Da nazisterne sammenlignede jøder med rotter var det i en periode med stigende racisme og vold som direkte konsekvens af nazisternes og højrefløjens ytringer. Skulle venstrefløjen dengang have brugt tiden på at forsvare nazisternes ret til at kalde jøder for rotter, ligesom Homann i dag opfordrer os til at forsvare Jyllands-Postens ret til at fremstille profeten Muhammed som terrorist? Situationen i dag er ikke den samme som i 1930'erne, men hetzen mod muslimer i dag minder på væsentlige områder om hetzen mod jøderne op til Anden Verdenskrig.

At hæve ytringsfriheden ud over dens historiske og politiske kontekst er at gøre ytringsfriheden til metafysik – det er ytringsfrihed som religion. Jesus på korset, Moses på bjerget og profeten Muhammed er skiftet ud med den urokkelige, evigtgyldige og uforanderlige ytringsfrihed. Underkaster man sig ikke den nye gud er man per definition vantro antidemokrat (eller med Homanns udtryk: tilhænger af diktaturer) – sætter man spørgsmålstegn ved ytringsfrihedens ukrænkelighed, sætter man nemlig også spørgsmålstegn ved demokratiet, hvis man skal følge de nye gudedyrkeres logik.

"At hæve ytringsfriheden ud over dens historiske og politiske kontekst er at gøre ytringsfriheden til metafysik – det er ytringsfrihed som religion."

MYTEN OM FORSVARET FOR YTRINGSFRIHEDEN

Jyllands-Posten bragte ikke tegningerne for at forsvare ytringsfriheden. Det er en myte der efterfølgende blev brugt til det formål at forsvare tegningerne imod kritik. Myten blev bygget op for at trække fokus væk fra de egentlige motiver.

Sammen med tegningerne skrev Jyllands-Posten hvorfor de valgte at bringe karikaturtegningerne:

"Det moderne, sekulære samfund afvises af nogle muslimer. De gør krav på en særstilling, når de insisterer på særlig hensyntagen til egne religiøse følelser. Det er uforeneligt med et verdsligt demokrati og ytringsfrihed, hvor man må være rede til at finde sig i hån, spot og latterliggørelse."

Her fremgår det klart at formålet var at vise, at muslimer må finde sig i at blive hånet og latterliggjort. Det begrundes med at vi har demokrati og ytringsfrihed. Sagt på en anden måde: Ytringsfriheden gav Jyllands-Posten den formelle og juridiske ret til at krænke nogle muslimer.

CIVILISATIONERNES SAMMENSTØD

Morten Homann erklærer frejdigt at motivet for at bringe tegningerne er uden betydning. Derved fjerner han også tegningerne fra deres politiske kontekst. Ved at gå bag om motiverne kan man også bedre forstå hvorfor tegningerne var så betydningsfulde. Jeg kan umiddelbart fremdrage tre væsentlige grunde til at tegningerne blev bragt i Jyllands-Posten i efteråret 2005.

1) Kommunalvalget var under 2 måneder

væk, og en oppisket stemning og fokus på indvandrere og integration før et valg har tidligere været effektivt i forsøget på at sikre borgerlige stemmer. Jyllands-Posten som stort set har stået last og brast med regeringen fremtvinger debatten.

2) Igennem en række år er debatklimaet og ytringerne over for de fremmede blevet skærpet. En yderligere forråelse af debatklimaet og kritikken af de fremmede er efterhånden det eneste område regeringen og dens støtteparti kan skærpe situationen yderligere. Rent lovgivningsmæssigt har regeringen allerede været på kant med flere menneskerettighedskonventioner. En stadig hårdere tone over for flygtninge og indvandrere skal sikre opbakning til regeringens indvandrerfjendske politik. Jyllands-Posten der allerede har udmærket sig ved at være talerør for kendte yderligtgående højreekstremister er ikke bleg for at skubbe yderligere til debatten.

3) Jyllands-Posten, med den neokonservative kulturredaktør Flemming Rose i spidsen, forsøgte at fremme ideen om sammenstødet mellem civilisationerne. I Jyllands-Postens sprogbrug bliver det til et opgør med de muslimer der ikke omfavner Jyllands-Postens forståelse af det moderne samfund. Dette er ikke en generel religionskritik. Det er et konkret opgør med de muslimer der afviser USA og de europæiske nationer som rollemodeller for hvordan man skal indrette samfundet.

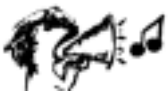
Konsekvensen af det sidste punkt er selvfølgelig klar. Fremstillingen bliver at den vestlige jødisk-kristne civilisation er moderne og har fat i den lange ende, over for de tilbageståend muslimer der holder fast i fortiden. Og at vi derfor har ret og pligt til at vise den rette vej for de muslimske lande der ikke kan forstå det. Den hvide mands byrde er, endnu engang, at skabe orden i kaos og bringe den rette civilisation ud til de umoderne og undertrykte. Den imperialistiske tankegang lever i bedste velgående blandt de borgerlige, og desværre også på dele af venstrefløjen.

Venstrefløjen burde med det samme have været ude og fordømme tegningerne som provokationer og påpege hykleriet omkring regeringens holdning til ytringsfrihed. Den danske regering og Jyllands-Posten støtter for eksempel en irakisk regering der har indført lovgivning hvor kritik af landets styre kan give syv års fængsel!

Realiteten var desværre at venstrefløjen stod lammet. Store dele af venstrefløjen, herunder Morten Homann, faldt for regeringens og Jyllands-Postens spin om ytringsfrihed og gav derfor plads for den borgerlige hetz. Nogle andre, som Poul Nyrup Rasmussen, gik i den anden grøft og mente man slet ikke måtte kritisere religioner og islam.

FORSVAR AF ISLAM?

Når den yderste venstrefløj i 1930'erne forsvarede jøder mod højrefløjens angreb var det ikke fordi de dyrkede jødedommen, men derimod fordi det var højrefløjens strategi at splitte befolkningen. Vi må ligesom dengang tage afstand fra splittelsesforsøg. Ikke fordi vi deler muslimers religiøse opfattelse, men fordi vi sammen med størstedelen af muslimerne i Danmark har en interesse i at stoppe dansk krigsdeltagelse og skabe konkrete forbedringer af det danske samfund. ■

Laboratorium for politiske viser
7. december, 4. januar, 1. februar, 5. marts og 12. april i PH-cafeen, Halmtorvet 9A, 1700 København V
www.viselaboratorium.dk

Den ædle kamp for ytringsfrihed

YTRINGSFRIHEDENS RADIKALISERING. Man må medgive Homann, at karikaturkrisen har synliggjort behovet for at tematisere religionen i det moderne samfund. Vil man imidlertid bekæmpe de religiøse mørkemænd bør det ikke ske gennem karikerende propaganda, men ved at rette fokus på hvorledes ekstremisme opstår. Venstrefløjen må afvise forenklingen af debatten til et "for eller imod retten til at ytre sig." I vestlig sammenhæng udgør denne forsimpling den største fare for ytringsfriheden.

- Af Søren Engelsen

Søren Engelsen studerer filosofi og statskundskab og har tidligere markeret sig i venstrefløjens debat om Muhammed-krisen.

Det blinde hensyn til religiøse følelser er at give køb på ytringsfriheden. At censurere sig selv, blot fordi nogen fornærmes, er uforeneligt med det demokratiske ideal om, at den politiske proces er udtryk for en "offentlig fornuft", ikke tilfældigt føleri. Idealet er en debatterende proces, som udgør grundlaget for politikken. Hæmmer vi diskursen med dogmatiske regler, begrænser vi denne proces. Censurerer vi enhver ytring, der kan "krænke" et andet menneske, vil vi nok blive stumme. Det er en banalitet for et sekulariseret samfund at pointere, at skrappe religiøse regler – som for eksempel billedforbudet i islam – ikke må udbredes til samfundet som helhed.

BESINDELSENS REFLEKSION

Men det at tage bevidst stilling til eller højde for følelser – deres konsekvenser; forholdene de er udtryk for; den sammenhæng de befinder sig i – kan ikke sidestilles med at opgive retten til ytring. At reflektere over ytringer og eventuelt at drage en besindende konsekvens heraf er ikke lig selvcensur. Trods få undtagelser har kritikken af karikaturerne i den vestlige verden generelt ikke været angreb på ytringsfriheden. Det er derimod hensigtsmæssigheden af karikaturerne, der er relevant og til debat. Homann og hans meningsfæller i debatten forveksler generelt kritisk stillingtagen til et konkret tilfælde af karikerende propaganda med det at give køb på retten til at præsentere en sådan.

I den offentlige debat fungerer islam i dag i stor grad som et konstrueret fjendebillede.

Kravet om islamkritik bliver således nemt til en reproducering af dette fjendebillede – og dermed en reproducering af den stigmatisering af islam og muslimer, der foregår i vores samfund, og som må tages meget alvorligt. Besindelsen på at håne islam er ikke nødvendigvis at "frede" islam, men snarere oftest en modvilje mod at fortsætte mistænkeliggørelsen.

En myte er blevet italesat i store dele af den offentlige diskurs: Kritiserer man ikke højlydt islam, og køber man ikke fortællingen om, at karikaturstriden handler om at forsvare ytringsfriheden over for de religiøse fanatikere, har man berøringsangst over for islam, man giver køb på ytringsfriheden, og man svigter demokratiske idealer.

Således reduceres sagen til et simpelt for eller imod ytringsfrihed, for eller imod demokratiet. Drister man sig til at hævde, at Jyllands-Posten bevidst hånede en i forvejen offentligt mistænkeliggjort minoritet, og at protester derfor var berettigede, stemples man som demokratisk forræder, eftersom man efter sigende dermed hævder, at Jyllands-Posten ikke havde ret til at karikere.

DET VIRKELIGE ANGREB PÅ YTRINGSFRIHEDEN

Skal vi tilstræbe udbredelsen af frie ytringer, må vi have for øje, at den frie diskurs er et ideal, der begrænses af såvel åbenbare som skjulte magtforhold. Når debatten reduceres til at handle om det simple "for eller imod ytringsfrihed", har vi at gøre med en skjult begrænsning af diskursen. Sådanne forsimplinger etableres i stadig større grad som udgangspunkterne for den offentlige debat, og det er reelt her, vi i vestlig sammenhæng har at gøre med angreb på ytringsfriheden: Man gør et simplificeret perspektiv til eneste "legitime" udgangspunkt for behandlingen af den givne sag. Forsimplingen umuliggør reelt enhver nuancering af debatten: Horisonten af mulige ytringer i debatten begrænses, idet der etableres et sort-hvidt perspektiv, som automatisk stempler den debatterende modpart – der forsøger at overskride dette perspektiv – som "forræder", "udemokratisk" eller lignende.

Man må medgive Homann, at karikaturkrisen har synliggjort behovet for at tematisere religionen i det moderne samfund. Vi har dog ikke af den grund fået en kvalificeret debat herom, tværtimod. I stedet er det store "Clash of Civilizations" etableret: På den ene side de angribende totalitære mørkemænd, på den anden side de ædle forsvarere af ytringsfriheden, der må 'stå fast'.

DET SOCIALE FOKUS

Det forsimplede blik forhindrer en fyldestgørende analyse af karikaturkrisen og islamismen. Særligt det altafgørende sociale fokus lider herunder.

Karikaturerne og protesterne må ses i deres sociale sammenhæng. De destruktive reaktioner er udtryk for en stor frustration blandt mange muslimer, som projiceres over i en enkeltsag; frustrationer over trængte religiøse identiteter i en moderne verden, over undertrykkende regimer, over Vestens ensidige støtte til Israel samt over den mistænkeliggørelse af islam i sin helhed, der præger den offentlige diskurs i store dele af den vestlige verden. Det handler ikke om bevidstløst at respektere religiøse følelser, der er komplet irrationelle, men om at have blik for hvad disse er udtryk for; nemlig håbløse og (selv)destruktive reaktioner på de svære sociale omstændigheder. Ligeledes gælder det for tilslutningen til den reaktionære islamisme: Man søger identitet i en irrationel ideologi – et fast holdepunkt i en konfus verden, man føler sig trængt i. Ekstreme reaktioner og idéer udvikles ikke i et tomrum, men opstår som irrationelle håndteringer af konkrete problemer.

EN FORFEJLET KAMP

Det er en misforståelse at tro, at man bekæmper totalitære tendenser i dele af islam ved at

fokusere på kulturelle-religiøse doktriner, på sharia-forskrifter, på de "sorte imamer", og ikke mindst på "behovet" for at kritisere disse og "stå fast" om egne værdier. Skal vi undgå, at bestemte idéer kanoniseres, tabuiseres og bruges til undertrykkelse, må fokus være, hvordan denne ekstremisering opstår. Vi må ikke ignorere de sociale forhold, der altafgørende betinger fremkomsten af ekstremisme. Det er primært på baggrund af dårlige sociale omstændigheder, at ekstremistiske idéer udvikler sig; uanset om det er en velstående elite, der prædiker idéerne eller begår terror i deres navn. Denne afgørende historiske erfaring – som gælder al slags ekstremisme og totalitær tænkning, også den sekulariserede – ignoreres netop i den forsimplede debat. Fordømmelse af voldelige protester må gå hånd i hånd med en forståelse af de sociale vilkår, der reelt betinger disse protester. Afhjælpning af dårlige sociale vilkår er det altafgørende middel i kampen for frigørelse og i bekæmpelsen af totalitarisme.

> "Det handler ikke om bevidstløst at respektere religiøse følelser, der er komplet irrationelle, men om at have blik for hvad disse er udtryk for; nemlig håbløse og (selv)destruktive reaktioner på de svære sociale omstændigheder."

Vi bekæmper ikke totalitære tendenser i dele af islam ved at karikere Muhammed. Tværtimod er karikaturerne et effektivt middel for de reaktionære kræfter til at få opbakning om deres – karikerede – stempling af alt vestligt som noget ondt. "Hvis man som muslim tager afstand fra terror, har man jo ikke noget i klemme," hævder Homann i forbindelse med billedet af Muhammed med en bombe i sin turban. Men billedet udtrykker jo ikke en legitim kritik af fundamentalister, der dræber uskyldige i islams navn; billedet formidler snarere budskabet, at islam og terrorisme essentielt er to sider af samme sag – i fuld forlængelse af den stigmatisering, der gøder fundamentalisme.

YTRINGSFRIHEDENS RADIKALISERING

Ytringsfriheden skal ikke blot værnes om, den skal radikaliseres: Også de skjulte begrænsninger af debatten må tematiseres og overskrides. I forbindelse med karikaturstriden må vi insistere på et langt bredere fokus end det simple "for-eller-imod-ytringsfrihed". Vi skal bekæmpe totalitarisme og undertrykkelse, nedbryde tabuer og dogmer, kæmpe for ytringsfrihed, kvindefrigørelse og sekularisering. Men vi må kritisk forholde os til, hvordan dette gøres på mest hensigtsmæssig vis. Dette sker kun ved at se sagerne i deres sammenhæng; særligt må de altafgørende – men i dag komplet underbelyste – sociale sammenhænge i fokus. ■

MODKRAFT.DK

DANMARKS STØRSTE PROGRESSIVE INTERNETPORTAL

NYHEDER, BAGGRUND, DEBAT, LINKARKIV, ONLINE-BUTIK

Information bestemmer takten i Kirkeministeriet, godt sekunderet af den venstre-nazistiske propagandasender, »Modkraft«, fra det autonome miljø på Nørrebro.

- Journalist Ulrik Høy, Weekendavisen

Modkraft er et venstreekstremistisk site, og de skal da have ret til at gruppeonanere over politiske modstanderes påståede nazistiske tilbøjeligheder så meget de lyster.

- Mikkel Andersson, "Holocaustekspert"

Jeg synes, det er helt indlysende, at der er tale om en propaganda, der har kørt fra de autonomes propagandacentral Modkraft.

- MF Søren Krarup, Dansk Folkeparti

Modkraft er en netavis, der har plejet tæt kontakt med miljøet på den yderste voldelige venstrefløj. Den har rost synspunkter fra nulevende stalinistiske, trotskistiske samt autonome medlemmer af Folketinget, og den er modstander af integration af danske nationalister i Danmark.

- Lektor, dr.phil Hans Hauge, Jyllands-Posten

Tid til eftertanke?

PERSPEKTIVER. To bøger i "Muhammedkrise-litteraturen" indtager hvert sit standpunkt med hensyn til hvem og hvad der var skyld i Danmarks største udenrigspolitiske krise siden Anden Verdenskrig.

- Af Paw Hedegaard Amdisen

Det hele begyndte med offentliggørelsen af en række tegninger i landets største morgenavis og lidt røre i den lokale andedam, men endte med en udenrigspolitisk krise af et omfang som ikke umiddelbart kan sammenlignes med noget Danmark og den danske befolkning har oplevet i nyere tid: Massive protestdemonstrationer, boykot af danske varer og ambassader der blev sat i brand.

John Hansen & Kim Hundevath: *Provoen og profeten – Muhammedkrisen bag kulisserne,* Jyllands-Postens Forlag, 2006, 288 sider, 199 kr.

Rune Engelbreth Larsen & Tøger Seidenfaden: *Karikaturkrisen. En undersøgelse af baggrund og ansvar,* Gyldendal, 2006, 336 sider, 275 kr.

Umiddelbart lyder det absurd og helt ude af proportioner, og der gik da heller ikke lang tid da krisen først var gået i sig selv igen, før trangen til at analysere og forklare dette dramatiske og besynderlige hændelsesforløb indfandt sig. Det var med andre ord blevet tid til eftertanke.

To bøger, der udkom i kølvandet på Muhammedkrisen indtager hver deres position i debatten (både før og under krisen) og denne eftertanke. Og udover at de udkom som nogle af de første i en sikkert lang række af "Muhammed-krise-litteratur" så er det blandt andet dette faktum der gør dem interessante og mere eller mindre nødvendige at læse for den der interesserer sig for samfundsdebatten herhjemme. At bøgerne hver for sig må ses som partsindlæg fratager dem således ikke deres relevans, selvom en større distance i tid og personligt engagement fra forfatternes side måske ville have givet et mere nuanceret og sammensat billede af krisens udvikling og substans. Men sådanne fremstillinger kan vi jo altid få senere, når distancen har indfundet sig. Det korte og det lange er at de to bøger på godt og ondt præsenterer to vidt forskellige analyser og forståelser af Muhammedkrisen. Og som sådan er de repræsentative for den debat som Muhammed-krisen afstedkom.

John Hansen og Kim Hundevath, der begge er tilknyttet Jyllands-Posten, står bag bogen *Provoen og profeten – Muhammedkrisen bag kulisserne.* Som det antydes i undertitlen er der genremæssigt tale om et stykke *behind the scenes*-journalistik, der som genre er blevet populær i politisk-journalistiske og dokumentariske kredse. Men hvor genren i nogle tilfælde kan være præget af dybdeborende eller kritisk journalistik så er Hansens og Hundevaths bog i sagens natur – da de begge er journalister på den avis der i sin tid bragte de fa-

møse tegninger – ikke særlig kritisk eller dybdeborende i forhold til Jyllands-Postens rolle. Snarere er bogens mål at bortforklare eller i nogen grad at relativere Jyllands-Postens og regeringens rolle i forbindelse med krisen. Når forfatterne konkluderer at "krisen kunne være kommet i en anden anledning, i et andet land og på et andet tidspunkt," og at det var "et sammenfald af mange tilfældigheder, at det lige præcis blev de tolv tegninger af profeten Muhammed i Jyllands-Posten, som var tæt på at udløse 'civilisationernes sammenstød'," så kan det dårligt tolkes som andet end en næsten total ansvarsfralæggelse fra Jyllands-Postens side. Ja, forfatterne strækker sig endda så langt som til at sige at "en krise af de dimensioner, som verden var vidne til i begyndelsen af 2006, ville være kommet under alle omstændigheder" – underforstået: Uagtet om Jyllands-Posten havde valgt at gennemføre sin provokation eller ej.

Selve bogen er kronologisk anlagt og følger først de interne diskussioner "bag kulisserne," det vil sige de overvejelser og redaktionelle dispositioner som førte til offentliggørelsen af Muhammed-karikaturerne. Bekymringer om ytringsfrihedens stadige ukrænkelighed lader her tilsyneladende til at være det bærende element, selvom der redegøres for interne advarsler og betænkeligheder ved offentliggørelsen. Men principperne sejrede som bekendt.

Resten af bogens analyser samler sig i høj grad – sideløbende med en kronologisk fremstilling af hændelsesforløbet – om at påvise de danske imamers samt mellemøstlige aktørers rolle i krisens eskalering. Den er ifølge forfatterne lidet flatterende. Der bliver dog også plads til at fremstille og kritisere de bekymrede borgerlige stemmer der blandede sig i debatten imod Jyllands-Postens og regeringens dispositioner. Markant er her en tendens til "motivanalyse" som forfatterne ellers stærkt vender sig imod når denne "motivanalyse" gælder Jyllands-Postens hensigter med at offentliggøre de berygtede tegninger. Men de introducerer den selv indirekte i forhold til eksempelvis Uffe Ellemann-Jensen der fremstod som en af avisens skarpeste kritikere under krisen. Blandt andet i følgende smarte formulering: "Chefredaktør Flemming Juste forstod simpelthen ikke, at Uffe Ellemann-Jensen kunne reagere på den måde, og spekulerede over, om det mon spillede ind, at han i mange år havde haft et anstrengt forhold til avisen [...] senest [var han blevet] rasende, da Jyllands-Postens journalister i 2000 og 2001 fandt fortrolige dokumenter i amerikanske tobaksarkiver, som indikerede, at han i sin tid som toppolitiker havde været hyret som lobbyist for tobaksgiganten Philip Morris." En ting er ifølge forfatterne sikkert: Uffe Ellemann-Jensen kunne i hvert fald ikke have ment sin kritik af Jyllands-Posten alvorligt. Det måtte være et personligt hævntogt.

Som allerede nævnt baserer de to forfatteres analyse sig på den centrale antagelse at det var en tilfældighed at det var Jyllands-Posten og Danmark der blev skueplads for Muham-

med-krisen. Denne antagelse baserer sig yderligere på den forestilling at vesten og den muslimske verden befinder sig i et kulturelt og civilisatorisk modsætningsforhold. Muhammed-krisen var sådan set bare et lokalt eksempel på en mere generel konflikt – civilisationernes sammenstød. Det forstemmende ved denne tankegang, som bogens forfattere (Jyllands-Posten og regeringen) deler med den mest radikale højrefløj i Danmark, er at sameksistens mellem "kulturdanskere" og muslimer i Danmark bliver utænkelig. Der er ikke anden udvej end at bekæmpe, udvise eller "slå en betydelig del af de muhamedanske indvandrere ihjel" såsom højreekstremisten Kaj Wilhelmsen så elskværdigt har udtrykt det. Det er efter mine begreber ikke nogen særlig god eller opbyggelig morale at få ud af Muhammed-krisen.

Der er dog også nogle få gode aspekter ved Hansens og Hundevadts bog. For det første er den særdeles velskrevet. Man bider mærke i forfatternes journalistiske tæft og den flydende skrivestil der gør den til en meget letlæselig og fængende bog. For det andet gør bogen en del ud af at beskrive hvordan det politiske landskab i høj grad har ændret sig i takt med krisen, og hvordan hele den principielle diskussion om religion og ytringsfrihed, som krisen også satte i gang, har skabt nye politiske alliancer mellem højre og venstre i dansk politik. En ikke uvæsentlig pointe som også peger på nogle mere principielle politiske diskussioner som sikkert vil komme til at dominere samfundsdebatten mange år ud i fremtiden. Herunder hele diskussionen om religionens rolle i samfundet.

Regeringen og statsminister Anders Fogh Rasmussen gjorde sig i forlængelse af krisen til principielle fortalere for religionskritik (islamkritik) og skarp adskillelse af religion og politik (sekularisme). En position som venstrefløjen traditionelt har indtaget og som enkelte venstrefløjsfolk da også indtog i løbet af Muhammed-krisen – eksempelvis Jakob Lindblom, Nils Bredsdorff og forfatteren Kåre Bluitgen der også indirekte var årsag til Jyllands-Postens karikaturer.

★★★

Bag bogen *Karikaturkrisen. En undersøgelse af baggrund og ansvar* står to skarpe penne: Rune Engelbreth Larsen og Tøger Seidenfaden. Med deres fælles værk markerer de en næsten absolut modposition til Hansen og Hundevadt. Som bogens bagsidetekst annoncerer så var det nemlig "alt andet end tilfældigt, at netop Danmark blev ramt en voldsom og global muslimsk vrede i begyndelsen af 2006."

Det er en bærende tese for Engelbreth Larsens og Seidenfadens argumentation at man for at forstå de voldsomme reaktioner karikaturerne førte til må forstå og kende til den måde som det muslimske mindretal i årtier er blevet nedgjort af en stadigt større og voksende skare af politikere, journalister og samfundsdebattører i Danmark. Karikaturerne, og den intenderede provokation som de ifølge forfatterparret var udtryk for, var simpelthen bare den gnist

“ Bogen påviser og sandsynliggør at den danske regering, og særligt regeringens uforsonlige leder, bærer et stort ansvar for krisens eskalering. Ikke blot på grund af manglende sans for diplomatiets svære kunst men på grund af ideologisk overbevisning og stædighed. ”

der fik en allerede ulmende utilfredshed og frustration blandt danske muslimer til at eksplodere. Årtiers kollektiv tilsvining blev simpelthen for meget.

Progressionen i bogen er kronologisk og indeholder – udover en indledende redegørelse for det hetzlignende debatklima der har præget diskussionen om muslimer og islam i Danmark – en række kapitler hvor forfatterne fordyber sig i minutiøse detailstudier af Muhammed-krisens ”sagsakter”, med særligt fokus på regeringens (manglende) håndtering af den eskalerende krise. Bogen er i så henseende, i modsætning til mange anmelderes dom over den, særdeles veldokumenteret og forbavsende saglig. Stilen er analyserende og til tider nærmest lidt tør, men bogen er til gengæld også dét mere dybdeborende og afslørende i forhold til Hansens og Hundevadts bog. Den påviser og sandsynliggør at den danske regering, og særligt regeringens uforsonlige leder, bærer et stort ansvar for krisens eskalering. Ikke blot på grund af manglende sans for diplomatiets svære kunst – det kan dog til en vis grad tilgives – men på grund af ideologisk overbevisning og stædighed.

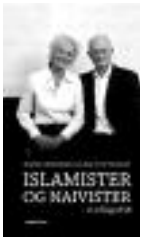
Men bogen åbner også op for en forståelse af den kontekst der gjorde krisen til krise i første omgang. Et særdeles hadsk og mistænkeliggørende debatklima der har vundet udbredelse ikke bare på den yderste højrefløj, men også langt ind i de etablerede partier og blandt debattører og kommentatorer der opfatter sig selv som moderate.

Bogen er politisk. Ingen tvivl om det. Men den er det på et dokumenteret og sagligt grundlag. Man kan for eksempel mene at de danske imamers rolle (rundrejsen) underspilles, men det sker på basis af en reel og detaljeret gennemgang af sagens akter. Man kunne efterspørge et stærkere forsvar for ytringsfrihedens ukrænkelighed, men som bogen argumenterer for så findes der ingen friheder uden grænser. Og grænsen går der hvor ytringsfriheden bruges til systematisk at nedgøre og dæmonisere et mindretal, og fører til *hate speech* som igen fører til konkret handling – vold.

En anden pointe som bogen underforstået fremfører – måske dens væsentligste pointe – er at vi i Danmark har et liberalt parti, og en liberal partileder, der med hastige skridt fjerner sig fra et liberalt menneske- og livssyn, og i stedet tilslutter sig en nationalkonservativ værdipolitik som i stadig højere grad minder om den man finder hos regeringens støtteparti. Dette giver måske endelig venstrefløjen muligheden for at optræde som et progressivt, libertært og internationalt orienteret alternativ – hvis den altså tør gribe chancen!

Paw Hedegaard Amdisen er uddannet idéhistoriker og arbejder som gymnasielærer.

At være bange for de bange

PÅ ANKLAGEBÆNKEN. Karen Jespersen og Ralf Pittelkow retter skytset mod islamisternes 'nyttige idioter'. Men når man peger på andre peger tre fingre gerne tilbage mod én selv.

- Af Sara Maria Sörensson

"Islamismen er en reel og alvorlig trussel. Ikke sådan at den på kortere sigt kan føre til samfundsomvæltninger i Danmark eller andre europæiske lande. Men dens muligheder for at påvirke udviklingen i de europæiske samfund er klart voksende."

Dette er omdrejningspunktet for de anklager som Jespersen & Pittelkow fremsætter i bogen. Indledningsvist præsenteres islam som en troslære der udstikker klare retningslinier for den enkeltes adfærd gennem islamisk lov, sharia og de praktiske forskrifter der stammer fra den mundtlige overlevering af profeten Muhammeds ord, hadith. Der skelnes mellem islam som religion og islamisme (der defineres som en totalitær politisk ideologi der finder sin legitimation i religionen), og de to forfattere understreger at der i det følgende tales om islamister og ikke muslimer generelt som en trussel mod de europæiske samfund.

Karen Jespersen & Ralf Pittelkow: *Islamister og naivister – et anklageskrift*, People's Press, 2006, 192 sider, 149 kr.

Denne trussel er rettet mod de grundlæggende strukturer i europæiske samfund, såsom institutionaliserede principper om ligestilling mellem kønnene og respekt for den enkeltes ret til at forme sit eget liv. Der skelnes således mellem islamister af voldelig observans og de islamistiske ideologer der tager afstand fra terrorisme, men påstår at tale muslimers sag i samfundsmæssige diskussioner. Sidstnævnte identificeres som muslimer der ønsker at "vende tilbage til den oprindelige islam," altså den gennemgående efterlevelse af sharia og hadith, og de er angiveligt farlige i kraft af den stigende muslimske indvandring til Europa. Argumentet bygger på tesen: Jo flere muslimer, jo flere islamister. De europæiske samfund – herunder særligt det danske – præges af en farlig form for politisk korrekthed der afholder regeringer fra at håndtere mødet med disse fundamentalistiske stemmer med tilstrækkelig alvor. Den islamistiske påvirkning styrkes af den politiske korrektheds tro følgesvend, frygten, der manifesterer sig i en utilgivelig eftergivenhed over for særkrav. Det er ifølge Jespersen & Pittelkow islamisternes erklærede mål at danne parallelsamfund i Europa, og som middel hertil tilstræber de en tilpasning af europæiske lovgivninger til sharia og hadith.

I Danmark mødes de islamistiske tiltag af naivisternes politiske korrekthed der bunder i en ejendommelig skyldbevidsthed og "kulturel selvforagt" eller sågar et ditto "selvhad". Denne suppleres af en "nedladende holdning" overfor indvandrere med muslimsk baggrund idet nai-

> “ Jespersen & Pittelkows frygt for den islamistiske indflydelse på europæiske samfunds fremtid er reel og findes i store dele af den danske befolkning – men at frygten er reel betyder ikke nødvendigvis at den forholder sig til noget virkeligt. ”

visternes relativistiske forståelse for en ”muslims kultur” fritager dennes bærere for ethvert ansvar for de synspunkter de måtte fremsætte.

Godt to tredjedele af bogen omhandler den islamistiske trussel mod den danske grundkultur, og kontroversen om Jyllands-Postens karikaturer af Profeten Muhammed er den umiddelbare anledning til en betydelig del af de fremsatte betragtninger. Det afvises blankt at denne ”skelsættende begivenhed” skulle være forbundet med problematiske tendenser i den offentlige og politiske retorik (naivisternes argument), at skylden skulle ligge andre steder end hos de tre imamer på tur og deres islamistiske bagland både herhjemme og derude. Jespersen & Pittelkow afrunder anklageskriftet med at slå fast at der er tale om en værdikamp i hvilken forholdet til friheden er det helt centrale.

Bogen må betragtes som et indlæg i debatten fremfor en redelig beskrivelse af faktiske forhold. Først og fremmest fordi overvejelserne baseres på selektivt og til tider rent ud mangelfuldt materiale. For eksempel er adskillige sider dedikeret til opremsningen af de fundamentale grundpositioner i *Koranen* uden en eneste reference til ophavet, *Koranen* selv. Netop det afsnit der omhandler islams natur har karakter af en oplysende gennemgang og burde derfor være baseret på originalteksten eller i det mindste muslimers egne tekstuelle tolkninger fremfor forfatternes subjektive opfattelser.

De to forfattere gør sig desuden skyldige i så simple fejlgreb som at tale om hvad muslimer og islamister tænker, og der fortolkes på imamers ”tvetungede tale”. Det ses som en selvfølge at muslimer, islamister eller ej, mener noget andet end det de siger, som når de udbeder sig ”respekt for religiøse følelser” og i virkeligheden mener indførelse af sharialovgivning i Danmark. Når muslimer føler sig udsat for verbal forfølgelse, er det i virkeligheden et strategisk kunstgreb for at opnå en offerposition der tilgodeses af naivisterne. Naivisterne, heriblandt Seidenfaden & Engelbreth, Uffe Elleman-Jensen og diverse erhvervsledere, fremstilles som godtroende og uansvarlige idet de ikke forholder sig kritisk til de problemer som det danske samfund står over for. Her kunne man indvende at ”naivisterne” først og frem-

Abonnér på DET NY Clarté

1 år (Fire numre) 150 kr.

Navn:
Gade/vej:
Postnr. + by:
Telefonnr:
e-mail:

Husk porto

Det Ny Clarté
Mediesyndikatet Monsun
Nørrebrogade 20, 1. sal
2200 København N.

mest er uenige i hvori disse problemer består.

Trods den agtværdige intention om ikke at stille islamister lig muslimer generelt vikler forfatterne sig ind i et begrebsmæssigt kaos i den (trods alt sparsomme) behandling af integrationsspørgsmål. Den øgede muslimske indvandring skaber større rekrutteringsgrundlag for islamisterne, og dermed gøres alle muslimer til potentielle islamister. Hvor integrationen fejler vinder islamismen idet vrede unge muslimske mænd "søger tilbage til den rene islam", i et simultant oprør mod det samfund der omgiver dem og den traditionelle virkelighed fra oprindelseslandet som forældrene har præsenteret dem for. Men som altid afhænger en dom over integrationens succes af hvad der menes med integration. Ikke overraskende er forfatternes holdning assimilatorisk. Det er ikke nok at muslimer (og andre indvandrere) taler dansk, tager en uddannelse og kommer i arbejde. De skal endvidere tilslutte sig de illusoriske danske værdier og føle at deres primære identitet kan defineres som dansk. Uanset at det intetsteds tydeliggøres hvad "danske værdier" eller "dansk identitet" er for nogle størrelser, må disse krav siges at "række meget langt ind i borgernes personlige og private liv," et citat taget fra forfatternes primære indvending mod den islamistiske totalitarisme.

Sidst men ikke mindst er bogen alt andet end velskrevet. Hele passager er uforståelige, citater er gengivet uden afsender, og man får fornemmelsen af at der ikke er læst korrektur på manuskriptet inden det er sat i trykken. Det giver anledning til en del uklarheder og faktisk også morsomheder, som for eksempel: "[D]er er i de fleste europæiske lande en stor gruppe indvandrere med muslimsk baggrund, som befinder sig i en gråzone mellem en kultur præget af islam og en kultur præget af danske verdslige normer". Undertegnede synes det er urimeligt at kræve af muslimer i Frankrig at de skal forholde sig til danske normer.

Denne anmeldelses titel er en formulering som Niels Hausgaard tidligere på året fremsatte om sin generelle sindsstemning i forhold til den politiske udvikling i dagens Danmark. Han er bange for dem, der er bange for "de andre". Dette kunne være baggrundstemaet for undertegnedes læsning af *Islamister og naivister – et anklageskrift* i hvilken "de andre" både er muslimer, islamister og naivister. Jespersen & Pittelkows frygt for den islamistiske indflydelse på europæiske samfunds fremtid er reel og findes i store dele af den danske befolkning – men at frygten er reel betyder ikke nødvendigvis at den forholder sig til noget virkeligt. Bogen stadfæster hvad man allerede ved, nemlig at billedet af bestemte befolkningsgrupper som fjender af samfundet gennem en konsistent social og diskursiv reproduktion opnår en grad af fakticitet, og tjener som tilsyneladende neutralt udgangspunkt fremfor selv at blive gjort til genstand for analyse.

Sara Maria Sörensson læser Idéhistorie og er Master i Menneskerettigheder og Demokratisering.

Skidt og kanel

UVEDERHÆFTIGT. Changs mega-biografi om Mao er et storstilet projekt, men tilsyneladende båret af personlige motiver og karakteriseret ved en fordrejet, vildledende og et kunstfærdigt brug af kildematerialet.

- Af Andrew Nathan

Mao Zedongs lange, syndige liv har frembragt en række lange biografier på engelsk. Biografien som Jung Chang og Jon Halliday har skrevet er den længste af alle. Den har overtaget pladsen fra Philip Shorts Mao (1999) og Li Zhisuis *The Private Life of Chairman Mao* (1995). Den repræsenterer et ekstraordinært stykke forskningsarbejde.

Forfatterne har i hvert fald arbejdet på projektet siden 1986. De har besøgt Den Lange Marchs fjerne kampladser, Maos hule i Yenan, "over tyve" af Maos hemmelige private villaer rundt omkring i landet, arkiverne hos den russiske præsident og udenrigsministerium og andre arkiver i Albanien, Bulgarien, London og Washington.

Bogen citerer 363 interviewede personer fra 38 lande ved navn, inklusiv to tidligere amerikanske præsidenter; Lee Kuan Yew, Singapores første premierminister; den congolesiske diktator Mobutu Sese Seko; Maos assistent og senere kinesisk statsoverhoved Yang Shangkun; en tidligere japansk kabinetssekretær; Maos datter og sønnesønner og rødgardistlederen Kuai Dafu. Chang og Halliday citerer også snesevis af interview med anonyme kilder. De har anvendt omkring tusind kilder der ikke stammer fra arkiver, inklusive trykte og utrykte værker på kinesisk, engelsk, russisk, fransk og italiensk. Disse omfatter mange kilder der er ukendte for mig, og måske også er det for mange andre specialister i den kinesiske kommunismes historie og kinesisk politik.

Jung Chang & Jon Halliday: *MAO, Den ukendte historie,* Rosinante, 2005, 942 sider, 399 kr.

Som deres undertitel erklærer har Chang og Halliday i så godt som hvert kapitel afsløret "ukendte historier" om Mao. Nogle af dem vil – hvis de er sande – være en stor nyhed for historikere. Det er vanskeligt at forestille sig et mere panoramisk emne i forhold til tid, geografi og historiske kræfter. Alligevel fokuserer Chang og Halliday meget kraftigt på Mao. Omkring ham skimter vi en kommunistisk partiledelse der består af kujoner og idioter der enten er manipulerede af Mao, som Zhou Enlai var det, eller blev dræbt af ham. I baggrunden tegner omridset sig af en politisk bevægelse der blev til et regime som i halvtreds år var involveret i massetortur, drab og ødelæggelser uden noget godt formål, og som efterlod sit folk forarmet og afkræftet. Glemt er historiens større kræfter som ifølge nogen kan forklare Mao-regimets vold og lange levetid: sociologiske og institutionelle forklaringer eller forklaringer baseret på Kinas geostrategiske position mellem to konkurrerende supermagter i Den kolde krig. Sådanne teo-

rier ville sandsynligvis være for upersonlige for dette ekstremt moraliserende værk.

Mange af Chang og Hallidays opdagelser stammer fra kilder der ikke er kontrollerbare. Andre er åbent spekulative eller baseret på indicier, og nogle er usande. Der er to typer af utilgængelige kilder: anonyme interviews, samt upublicerede dokumenter og bøger. Førstnævnte omfatter "en hustru til en delegeret fra Shanghai," "interview med en lokal partihistoriker," "interview med en gammel undergrundsarbejder," "interview med folk der havde hørt" og "interview med et familiemedlem." Bogen indeholder snesevis af citater som disse. De utilgængelige dokumenter omfatter de delvist upublicerede erindringsmanuskripter fra Maos anden hustru, Yang Kai-hui (et af disse manuskripter citeres "mestendels erindret efter at have læst dokumentet i et arkiv"); "upublicerede referater af interviews med bødler fra 1960'erne," "aktuelle avisrapporter," "upubliceret manuskript fra en tilstedeværende person," "håndskrevne, upublicerede dagbøger fra Maos søn, Anying," og mange andre.

Hvad der er problematisk i *MAO, Den ukendte historie* er forfatternes svigt med hensyn til at give læserne nogen som helst information der kan hjælpe dem med at evaluere kildernes troværdighed. Et omfattende forskningsarbejde der sværter Mao til, og som involverer adgang til mange personer og mange fjerne, hemmelige steder over hele Kina, over en periode på mange år, og som trækker på et betydeligt antal af følsomme upublicerede kilder i et land hvor nøglerne til historien er under stærk kontrol, rejser rimeligvis spørgsmål som forfatterne burde have forudset og forholdt sig til.

Hvordan var det muligt at få adgang til arkiverne? Hvem gav formel eller uformel autorisation eller beskyttede projektet? Eller hvordan hemmeligholdt man i modsat fald projektet mens forskningen stod på? Hvordan fandt man de interviewede personer? Under hvilke forhold blev de interviewet? På hvilken måde blev de udspurgt? Hvordan blev optegnelserne fra interviewene opbevaret? Hvilke motiver havde de interviewede til at udtale sig? Hvilke metoder blev brugt for at bekræfte deres identitet og bekræfte deres information? Hvordan fik man fat i upublicerede kilder? Hvordan blev ægtheden af disse godtgjort? Hvor kan de studeres af andre akademikere (og hvis det ikke er muligt, hvad skyldes det så)?

Chang er forfatter til den med rette roste *Vilde svaner* der fortæller historien om hendes bedstemoder, hendes moder og hende selv i løbet af syv turbulente årtier fra 1909 til 1978. Chang var et af de millioner af mennesker som Mao forvoldte skade. Hendes vrede, der virkelig er forståelig, former denne nye bog.

Hallidays navn står med mindre skrift på bogens ryg og omslag, og antyder dermed at hans rolle i projektet har været sekundær. Han ser ud til at have været ansvarlig for anvendelsen af russiske, bulgarske og albanske arkiver og kilder, og for interview

> “ Hvordan kunne sådan en mand erobre magten? Chang og Hallidays svar er at han var mere ond end sine rivaler. ”

med russiske diplomater og medarbejdere fra Den Kommunistiske Internationale, Komintern. Han er ikke Kina-ekspert, men blandt andet forfatter til *A Political History of Japanese Colonialism,* medforfatter til et revisionistisk værk om Korea-krigen og redaktør af den engelsksprogede udgave af Enver Hoxhas erindringer. Kort sagt ser han ud til at være en venstrefløjsperson hvis utilfredshed med Mao både kan være af politisk og personlig karakter.

Det er tydeligt at mange af Chang og Hallidays påstande er baseret på fordrejet, vildledende eller kunstfærdig brug af bevismaterialet. De erklærer for eksempel at Kinas Kommunistiske Parti ”blev dannet i 1920,” og ikke, som gængs betragtet, i 1921. En pointe der ifølge dem er vigtig fordi Mao ikke befandt sig i Shanghai i 1920. De to kilder som de citerer bekræfter imidlertid kun at tidlige kommunistiske celler blev dannet et år før den første partikongres i Shanghai i 1921 hvilket ikke bestrides af historikere. De påstår at Mao var Kuomintang-politikeren Wang Jingweis ”protegé” i hans tidlige partikarriere, men det er tilsyneladende en misforståelse af at Wang, som i en kort periode var leder af nationalisterne, udpegede Mao såvel som andre kommunister til poster i Kuomintang i den periode hvor der eksisterede en enhedsfront mellem Kuomintang og Kinas Kommunistiske Parti.

Nogle af Chang og Hallidays argumenter går videre end misbrug af kilder. Således fremsættes der påstande som er uden kildegrundlag. De omfatter påstande om at Stalin bevidst holdt sin ambassadør tilbage fra det møde i FN’s Sikkerhedsråd i juni 1950 som bemyndigede FN til at svare igen på Nordkoreas invasion af Sydkorea fordi han ønskede at trække amerikanske tropper til Korea; at Mao hjalp til med at frembringe Stalins dødelige slagtilfælde; at Maos bemærkninger til den østtyske leder Walter Ulbricht om Den kinesiske mur havde noget at gøre med Ulbrichts beslutning om at bygge Berlin-muren nogle år senere; og at Mao startede krisen om Taiwan-strædet i 1954 og 1958 for at fremprovokere en amerikansk atomtrussel mod Kina – som til gengæld ville presse Sovjetunionen til at yde mere hjælp til Kinas eget atombombeprogram.

Chang og Hallidays falske påstande inkluderer påstanden om at Mao i nogen tid havde planlagt dét der i 1962 blev til den kinesisk-indiske grænsekrig, og at der som en del af denne foregik en ”gevaldig studehandel” med Krustjov (denne skulle have udtalt til Kinas afgående ambassadør i Sovjetunionen at Moskva ville stå på Kinas side hvis der brød en krig ud med Indien til gengæld for Maos støtte til Sovjetunionens position med hensyn til missilerne i Cuba; men ifølge deres egen kilde rapporterede Maos ambassadør at disse sovjetiske erklæringer til Beijing var et hypotetisk forsøg på at maskere styrkede forbindelser med Indien). Chang og Halliday antyder ydermere at Krustjovs løfte om støtte hjalp Mao med beslutningen om at give ”grønt lys for elitetropper til at storme indiske stillinger.” De undgår at give den nødvendige baggrundsinformation at Nehru – for at cite-

re et anset værk af John Garver – tidligere havde "beordret indiske tropper til at rykke ind i omstridte områder og rense dem for kinesiske styrker, uden dog at skyde først. Indien ignorerede de kinesiske advarsler om at stoppe denne 'fremrykningspolitik'," og først derefter slog Den røde hær "pludselig til med overvældende kraft."

Chang og Halliday tager alt hvad de kan bruge. Ethvert funklende stykke materiale kan anvendes uanset hvor det kommer fra og hvor troværdigt det end er. Det er et miskmask af skidt og kanel. Stykkerne er arrangeret i en kras mosaik som portrætterer en mulig, men ikke sandsynlig, Mao. Denne Mao er doven, skødesløs, drevet af magt og behagesyge, uden originale ideer, taktisk klog, men strategisk dum, forhadt af alle som han samarbejder med, selvisk og ond. "Ekstrem egoisme og uansvarlighed var kernen i Maos livsanskuelse." Mao var en "lunken tilhænger" af marxismen. "Mao havde en forkærlighed for blodtørstigt banditvæsen." Han "demonstrerede en tilbøjelighed for pinefulde mord." Han var "gangsteren over alle gangstere." Han "var afhængig af luksus." Hans "stærkeste våben var ubarmhjertighed." Han var en mand med mange fjender der blev frembragt og relancerede sig selv gennem undertrykkelse og forfølgelse. "Mao udviste ingen synderlig sympati for bønder". "Mao var ekstremt upopulær". "Mao var hadet af de lokale." Hvordan kunne sådan en mand erobre magten? Chang og Hallidays svar er at han var mere ond end sine rivaler.

Chang og Halliday placerer sig selv som næsten alvidende fortællere hvilket giver dem mulighed for på gentagne vis at pointere hvad Mao og andre virkelig tænkte og i virkeligheden ville gøre – når vi sjældent har nogen mulighed for at vide det. En varsom historiker ville undgå at bruge digte eller taler fra Maos side som et klart udtryk for hvad han følte eller havde i sinde. Poesi kan udtrykke en følelse, og en politisk tale eller dialog kan indeholde retoriske sprogblomster, humor og ironi, eller den kan have til hensigt at vildlede. Chang og Halliday tager alt hvad Mao siger helt bogstaveligt, selv hans velkendte og uhyrlige udtalelser om at hungersnød og atomkrig ikke var noget særligt. Og de tillægger ham gentagne gange bestemte følelser og intentioner, selv når de mangler et digt eller en tale at basere det på.

Chang og Hallidays hvidglødende raseri repræsenterer uden tvivl de upublicerede og anonyme kilder som de har brugt.

Andrew Nathan er professor i politologi, med ekspertise i Kina, ved Columbia University, New York.

Dette er et redigeret uddrag af en anmeldelse bragt i London Review of Books: www.lrb.co.uk
Oversættelse: Carsten Kofoed

Et svagt opgør med neo-konservatismen

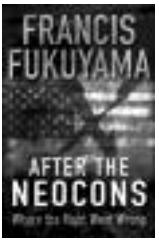
NEOKONSERVATIVT LIGHT? Francis Fukuyamas opgør med neokonservatismen er tamt, og håbet om en gennemgribende kritik af den nuværende amerikanske udenrigspolitik fra en frafalden neokonservativ bliver aldrig opfyldt. Bogen er dog ikke helt uden lyspunkter.

- Af Troels Riis Larsen

Francis Fukuyama, den tidligere førende neokonservative, har skrevet en bog om sit opgør med neokonservatismen. Bogen har den dramatiske titel *After the Neocons: America at the Crossroads*. Fukuyama skrev i 1989 den berømte artikel *The end of History* hvor han argumenterede for at samfundsudviklingen i bund og grund var slut med kommunismens sammenbrud. Endemålet var demokratisk kapitalisme. Hans nye bog beskæftiger sig ikke meget med denne tese, men er først og fremmest en fortælling om hans erfaringer med neokonservatismen, og ikke mindst grundlaget for hans brud med den politik George W. Bush og de neokonservative omkring ham har ført siden 2001. Francis Fukuyama har blandt andet været medlem af den neokonservative tænketank Project for the New American Centuty (PNAC), og var i 1998 medunderskriver af et brev fra PNAC til præsident Clinton hvor man opfordrede ham til at tage de nødvendige midler i brug, inklusiv militær magt, for at fjerne Saddam Hussein fra magten i Irak.

Francis Fukuyama: *After The Neocons: America at the Crossroads*, Profile Books, 2006. 226 sider.

Der er tre hoveddele i Fukuyamas bog. Den første del er en historisk gennemgang og skitsering af nogle hovedprincipper og ideer i neokonservatismen. Anden del er Fukuyamas konkrete opgør med den nuværende Bush-administrations politik. Tredje del er en række ideer og

forslag til udenrigspolitikken med udgangspunkt i en politisk og ideologisk retning som Fukuyama kalder realistisk wilsonisme.

Første del starter med en historisk gennemgang af neokonservatismen som både er spændende og oplysende. Neokonservatismens udgangspunkt var en gruppe, de fleste jødiske intellektuelle, fra City College of New York i 1930'erne. Gruppens politiske fundament var blandt andet trotskisme, og det væsentligste som denne gruppe bragte med sig til den neokonservative bevægelse var antikommunisme. Gruppen inkluderede personer som Irving Kristol og Daniel Bell med flere. I 1960'erne dannede Kristol og Bell bladet The Public Interest hvilket hurtigt udviklede sig til et neokonservativt kampskrift og legestue for ambitiøse intellektuelle.

Fukuayma afviser at den politiske filosof Leo Strauss og hans ideer har haft væsentlig indflydelse på George W. Bush eller hans administrations politik. Han afviser dog ikke fuldstændigt at Strauss

> “ Fukuyama sætter på intet tidspunkt spørgsmålstegn ved krigen mod terror eller den underliggende præmis for den amerikanske terrorlovgivning (Patriot Act). ”

har haft indflydelse på det neokonservative tankegods. Han gennemgår og kommenterer Ronald Reagans, George H. W. Bush' og George W. Bush' politik, og konkluderer overbevisende at de alle har ført eller fører en neokonservativ politik.

Fukuyama identificerer en række principper for neokonservativ politik:

- Troen på at en stats indenrigspolitiske karakter har betydning for udenrigspolitikken.
- Troen på at amerikansk magt skal bruges til moralske formål, og at USA skulle forblive involveret i internationale spørgsmål.
- En mistro til social ingeniørkunst.
- En skepsis omkring legitimiteten og effektiviteten ved internationale love og institutioner der er beregnet til at sikre sikkerhed og retfærdighed.

Den anden del, der skulle være bogens virkelige tyngdepunkt, er derimod en tam affære. Kritikken, der minder meget om det demokratiske partis standpunkter, er først og fremmest rettet mod Irak-krigen og Bush-administrationens håndtering af de europæiske allierede. Fukuyama sætter på intet tidspunkt spørgsmålstegn ved krigen mod terror eller den underliggende præmis for den amerikanske terrorlovgivning (Patriot Act). Ikke engang Bush-doktrinen tager han grundlæggende afstand fra. Fukuyama mener ligesom store dele af den amerikanske elite at USA har ret til at starte forebyggende krige. Fukuyama mener dog at det skulle være indføjet i doktrinen at forebyggende angreb kun bør benyttes med største forsigtighed.

Opgøret med neokonservatismen og opfindelsen af den realistiske wilsonisme er ikke meget anderledes end de tanker man allerede har set fra andre. Her skal fremhæves Zbigniew Brzezinski's bog fra 2004: *The Choice: Global Domination or Global Leadership*. Brzezinski har blandt andet været national sikkerhedsrådgiver for præsident Jimmy Carter, og var i 2004 udenrigspolitisk rådgiver for den demokratiske præsidentkandidat John Kerry.

Fukuyamas bog byder dog stadigvæk momentvis på godbidder til forståelsen af Bush-administrationens politik. Således argumenterer Fukuyama for at Bush-administrationen ikke på noget tidspunkt har ønsket at føre en decideret unilateralistisk udenrigspolitik. Heller ikke omkring Irak-krigen. Man havde derimod regnet med og håbet på støtte fra de europæiske allierede efter at invasionen af Irak var en realitet. Dette lykkedes som bekendt også i en vis udstrækning. Efterfølgende har FN anerkendt USA's tilstedeværelse i Irak, og FN som organisation var også ved at blive en integreret del af besættelsespolitikken, men en bombe i FN's irakiske hovedkvarter satte en stopper for organisationens tilstedeværelse i Irak.

Tredje del af Fukuyamas bog giver en række forslag til nye internationale institutioner som han gerne så oprettet. Dette er den konkrete udformning af realistisk wilsonisme. Samtidigt bør USA, efter hans mening, tage en række andre tiltag på den internationale are-

Kultur-magten

KULTURKAMP. Engbergs imponerende værk kaster lys over et felt som arbejderbevægelsen har forsømt at beskæftige sig offensivt med.

- Af Peter Hegner Bonfils

Jens Engbergs værk *Magten og kulturen* har fået en særdeles positiv modtagelse. Lad det være sagt med det samme at rosen er fuldt fortjent. Allerede nu tegner der sig et billede af et værk der vil stå de næste mange år. Alene det nærmest encyklopædiske omfang vil sikre at det ikke kommer til at stå og samle støv. Og så er der den nuværende kulturkamp som værket indirekte belyser, og på sin vis indgår i. Dansk kulturpolitik er ikke blevet mindre omstridt med tiden.

Engbergs titel er klar i sin tale. Tidsrummet under behandling er 1750-1900. Stedet er det danske rige som det så ud på skiftende tidspunkter

Jens Engberg: *Magten og kulturen: dansk kulturpolitik 1750-1900,* 3 bind, Gad, 2005, 1740 sider, 995 kr.

na. Her er Fukuyamas væsentligste forslag at USA støtter oprettelsen af en række internationale parallelorganisationer. Disse parallelorganisationer vil derefter konkurrere om at være de mest effektive og have den største legitimitet indenfor de områder hvor der er brug for internationale regler. Fukuyamas forslag udspringer af kritikken af den forfejlede krig i Irak. Håbet er at kommende amerikanske administrationer vil se fornuften i at have internationale aftaler, og derfor også undgå at USA involverer sig i forfejlede krige, uden støtte fra vigtige allierede, som man oplever det i Irak.

FN har ifølge Fukuyama fejlet. Enten skulle FN have tilsluttet sig den amerikanske invasion af Irak eller have stoppet den. Ingen af delene lykkedes. Argumentet er rimeligt. FN's rolle ser vitterligt ud til at være langt mindre betydningsfuld end tidligere, men Fukuyamas forslag om at skabe en række konkurrerende institutioner vil ikke hindre USA i at bruge sin position til at føre nye krige mod stater rundt om i verden. Det vil heller ikke, som Fukuyama håber, lægge bånd på USA's udenrigspolitik. USA vil i stedet have frit lejde til at vælge den organisation hvor man bedst kan komme igennem med sine krav. En politik USA allerede i et vist omfang praktiserer – for eksempel brugte man NATO som sin forlængede arm under krigen mod Jugoslavien i 1999.

Alt i alt er Fukuyamas bog en blandet fornøjelse. Det bedste ved bogen er nok den forståelse den giver af den neokonservative bevægelse. Samtidigt giver bogen indsigt i en neokonservativ tankegang der har præget den politiske elite i USA siden præsident Reagan, men opgøret med neokonservatismen, bogens hovedformål, forbliver en temmelig tam affære.

Troels Riis Larsen er historiker og har skrevet speciale om amerikansk udenrigs- og energipolitik.

- med undtagelse af kolonierne. Og det drejer sig om magt og kultur. Nu er der mange definitioner på hvad kultur er, og de er ikke blevet færre med tiden. Dette forhindrer dog ikke Engberg i at formulere klart hvad det er han forstår ved kultur: "[kultur er] en måde at tænke, se og opleve på, der er eller er på vej til at være kollektiv. Der, hvor man tænker, ser og oplever på en fælles, given måde, navnlig hvad angår dyrebare ting som tro, moral, samfund og kunst, der har man et kulturfællesskab." Men derved er det ikke slut med definitionen på kultur. Kulturen er ifølge Engberg ikke blot skønne kunster, men også et spørgsmål om magt og magtudøvelse. Der er altså mere på spil i denne kulturpolitiske historie end hvorvidt dette eller hint er pænt eller grimt, om vi værdsætter det i dag eller ej. Som Engberg skriver: "Ethvert samfund har sine styrings- og disciplineringsmidler, der kan deles i de hårde og de bløde." Kulturpolitikken er et af de bløde styringsmidler hvor for eksempel militær, politi og retsvæsen er nogle af de hårde midler. Hermed turde det også stå klart at Engberg ser den herskende kultur som værende den herskende klasses kultur. Mere specifikt behandler Engberg kulturpolitikken med fokus på de ressortområder det nye Kultusministerium fik tildelt i 1849, nemlig teatre, skole, kirke og så videre. Kort sagt er der altså tale om klassekamp der også føres med kulturpolitikken som sværd. Engberg lægger stor vægt på konflikter inden for den herskende klasse, og at kulturpolitikken også kom til udtryk her. Endnu en konfliktflade der træder frem er den etniske konflikt der er spundet ind i klassekampens struktur – mellem dansk-norsk på den ene side, og tysk på den anden. Hvordan den brudflade falder ud bør være almen viden: Danmark blev "fordansket".

Kort fortalt konstaterer Engberg at enevælden, repræsenteret ved de tyske adelige ministre A. G. Moltke og J. H. E. Bernstorff, omkring 1750 igangsatte en aristokratisk-kosmopolitisk kulturpolitik med særlig inspiration fra Frankrig. Sigtet var at bringe kongen ære og hæve rigets kulturelle niveau så det kunne stå sig i den daværende internationale konkurrence om hvem der havde de skønneste kunster og slotte.

Med Ove Høegh-Guldbergs magtovertagelse efter Struenses styre i 1772 skiftede kursen i retning af en borgerlig kulturpolitik. Det danske borgerskab skred ind over for både den aristokratiske kulturpolitiks økonomiske excesser, men også imod dennes forkærlighed for fremmede kunster. Nu skulle politikken være sparsommelig og fremme det danske – herunder enevælden der blev set som garant mod aristokratiets indflydelse. De to ting hang øjensynligt sammen.

Med kronprins Frederiks overtagelse af magten i 1784 blev den borgerlige kulturpolitik både fortsat og udviklet. I højsædet stod borgerlige og nationale dyder. Dette på trods af at regeringen kunne siges at være en tredelt alliance mellem den formelt enevældige konge, en lille klike af reformvenlige tyske aristokrater og godsejere der havde grebet magten, og borgerskabet i form af embedsmænd, gejstlige, officerer og

“ Kulturen er ifølge Engberg ikke blot skønne kunster, men også et spørgsmål om magt og magtudøvelse. Der er altså mere på spil i denne kulturpolitiske historie end hvorvidt dette eller hint er pænt eller grimt, om vi værdsætter det i dag eller ej. ”

storhandlende. Tiden var løbet fra den aristokratisk-kosmopolitiske kulturpolitik, og de kulturinstitutioner der var blevet etableret og fordansket havde for alvor slået rod. Altså opnåede borgerskabet nærmest kulturel hegemoni i denne periode uden at det dog turde, eller ville, udfordre enevælden.

Kulturkampen rasede. Borgerskabet stod nu i en opposition til enevælden der krampagtigt fastholdt magten. Dette afspejlede sig også i kulturpolitikken. Slutteligt gik borgerskabet af med sejren, enevælden faldt og Grundloven blev ”givet”.

Med Junigrundlovens indførelse i 1849 stoppede kulturkampen ikke. Kulturinstitutioner skulle reorganiseres og samtidig var den feudale tids foragt for bønder og småfolk i al almindelighed endnu ikke knægtet. Kunne det virkelig passe at disse bønder skulle føre sig frem? Resultatet er velkendt: Kampen mellem partierne Højre og Venstre blev vundet af sidstnævnte, og parlamentarismen indført. Det danske samfund blev altså godt og grundigt borgerliggjort.

Engberg stopper desværre sin fremstilling ved år 1900. Lad det være sagt at undertegnede glæder sig til en fortsættelse.

Dog kommer Engberg også ind på den fremvoksende arbejderbevægelse – et felt han tydeligvis behersker. Også her har han et forbilledligt overblik, og afsnittene vil uden tvivl få sin egen læserskare blandt dem med interesse for arbejderhistorie.

Kort sagt dokumenterer Engberg hvorledes arbejderne op mod år 1900 i tiltagende grad blev borgerliggjort. Dette har han utvivlsomt ret i. Samtidig kommer han ind på de relativt få kulturelle tiltag inden for arbejderbevægelsen der skulle opbygge en separat arbejderkultur: arbejderteater, diskussionsklubber, sangforeninger mv.

Det mest interessante og aktuelle i afsnittene vedrørende arbejderbevægelsen er dog Engbergs fremstilling af de kulturpolitiske diskussioner i Socialdemokratiet. Han kommer både ind på socialdemokratiets kulturpolitik i teorien og i praksis. Hvad angår det teoretiske konkluderer han:

”...at Socialdemokratiet og fagbevægelsen trods en hel del kulturelle tiltag ikke havde en formuleret kulturpolitik, der pegede på anden kulturel målsætning end den, at arbejderklassen ville udvikle en kultur med højere moralske værdier end dem, der herskede i borgerskabets kultur.”

Altså ikke nogen visioner om alternativ- eller modkultur, men snarere en tilegnelse og udbredelse af den borgerlige kultur tilsat arbejderklassens højere moral.

Hvad angik den kulturpolitiske praksis og diskussionerne om denne så gik der en skillelinie mellem en erstatningsstrategi og en udjævningsstrategi. Interessant nok kan det siges at begge linier kan findes i en og samme person, nemlig Julius Bomholt den senere socialdemokratiske kulturminister.

Julius Bomholt udgav i 1934 bogen *Arbejderkultur* hvori han plæderede for hvad han kaldte erstatningsteorien i modsætning til udjævningsstrategien. Bomholts erstatningsstrategi gik kort sagt ud på at gøre borgerskabet kunststykket efter i deres

erobring og forandring af det kulturelle og kunstneriske område. Den borgerlige kultur skulle erstattes af arbejderkultur på samme måde som borgerskabet havde forkastet den feudale kultur til fordel for sin egen. Noget anderledes forholdt det sig med udjævningsstrategien, der ikke så meget tog sigte på at ændre indholdet af det kulturelle område, men sigtede mod at gøre de kulturelle goder alment tilgængelige. Med til dette syn hørte en opfattelse af at de kulturelle goder var almenmenneskelige goder der ikke i den forstand var klassebestemte. Hvor dem der støttede erstatningslinien ville have et ændret indhold, ville ændre det kulturelle produkt, så ville dem der støttede udjævningsstrategien have udlignet tilgængeligheden eller konsumptionen om man vil. Hvad der før kun var tilgængeligt for borgerskabet skulle også blive tilgængeligt for arbejderne.

To år efter at Bomholt havde udgivet *Arbejderkultur* vedtog Socialdemokratiet principprogrammet *Danmark for Folket*. Hermed blev det cementeret at Socialdemokratiet ikke længere var et arbejderparti i snæver forstand, men derimod et folkeparti der favnede bredt. Med denne nye politiske hovedlinie var det for bestandig slut med erstatningslinien i Socialdemokratiet, og Julius Bomholt skiftede hurtigt kurs og blev en ivrig tilhænger af udjævningsstrategien, og senere hen kulturminister. Resultatet blev at Socialdemokratiet siden har ført en borgerlig kulturpolitik, dog med den vigtige forskel at det ikke længere er dyrere at gå i teatret end det er at følge et superligahold på stadion.

Og hvor efterlader det så os i dag? Engbergs fremstilling af Socialdemokratiets datidige kulturpolitik kan godt fremkalde en anelse mismod – for tilhængere af socialisme i hvert fald. Særligt set i lyset af den såkaldte "kulturkamp" som Brian Mikkelsen og Anders Fogh Rasmussen fører i felten. De kan ikke siges at vige tilbage for at føre en ærkeborgerlig og nationalistisk kulturpolitik. Så må tiden vise om arbejderbevægelsen har et modsvar. Sikkert er det dog at Engbergs værk, udover at være den første samlede fremstilling af kulturpolitikkens historie i Danmark, kaster lys over et felt som arbejderbevægelsen har forsømt at beskæftige sig offensivt med i en lang rum tid. Herfra skal der lyde en opfordring til at stifte bekendtskab med *Magten og Kulturen,* men også til at arbejderbevægelsen offensivt beskæftiger sig med netop magten og kulturen – klassemodstanderne er ikke sene til at gøre det.

Peter Hegner Bonfils studerer historie ved Århus Universitet.

Elegant frisvømning gennem Marx' forfatterskab

Marxologi. Bech Holm formår at diskutere præcis de emner i Marx' forfatterskab der taler direkte til samtiden og den danske venstrefløj.

- Af Mattias Tesfaye

Bogen *Karl Marx* er hverken en biografi eller en læsevejledning, men snarere en elegant frisvømning gennem Marx' tempofyldte udvikling fra liberal filosof til kommunistisk politiker. Bogen er en del af serien *Samfundstænkere* der udkommer på Roskilde Universitetsforlag i disse år.

Beck Holm er en glimrende guide. Efter endt læsning sidder man tilbage med en rar smag i munden, af den slags der vidner om en forfatter der, på kun 93 sider, kan udvælge netop de emner i Marx' tekster der ikke alene skaber sammenhæng i forfatterskabet, men også taler direkte til den danske samtid. Dertil kommer, og det er måske det mest interessante, at bogens perspektiv på Marx også henvender sig direkte til situationen på en dansk venstrefløj, der først langsomt er ved at komme sig oven på de ideologiske tømmermænd fra sovjetmarxismen.

Andreas Beck Holm: *Karl Marx*, Roskilde Universitetsforlag (2005), 93 sider, 118 kr.

Det siger sig selv at ethvert værk om marxismen, der kan trykkes i en enkelt bog, bliver en fortælling med udeladelser og manglende mellemregninger. Netop derfor skal Beck Holm have ros for ikke at begive sig ud i uafsluttede forklaringer. Samtidig er det tankevækkende hvor ubesværet og troværdigt beskrivelserne af Marx' mest omdiskuterede begreber fremstår – for eksempel teorien om merværdi og kritikken af den idealistiske ideologiopfattelse.

Men selvom Beck Holm bevæger sig elegant og alligevel ydmygt rundt i Marx' forfatterskab er det ikke hovedårsagen til at bogen kan anbefales. Den bør læses fordi forfatteren også har et par kommentarer til den måde Marx traditionelt er blevet læst på. Både den historiske materialisme og teorien om samfundets basis og overbygning får et par bestemte, men inspirerende ord med på vejen.

Beck Holm anklager med rette en del af den marxistiske tradition for et manglende greb om dialektikken. Samme anklage kan dog vendes mod forfatteren selv, der i et afsnit gør meget ud af at forklare Marx' videnskabelige grundlag. Her mister Beck Holm balancen mellem materialismen og dialektikken, når han i et forsøg på at rense marxismens filosofi for alle etiske og humanistiske overvejelser glemmer at selv Marx' egne idéer er et

> “ Beck Holm er en glimrende guide. ”

resultat af en dialektisk udveksling af blod, sved og tårer med udviklingen omkring ham.

På denne måde understøtter bogen desværre den tårnkammer-tradition der læser marxismen som særlig ophøjet reagensglas-filosofi, der, på grund af sit såkaldte videnskabelige udgangspunkt, ikke behøver at føre moralsk regnskab over sin egen opståen og udvikling.

Problemet med at berøve Marx' forfatterskab den empati og sociale indignation, der driver det fra start til slut, er at det reducerer Karl Marx til en gal videnskabsmand med samfundet som sit laboratorium. Og hvad værre er: Marxismen bliver til mekanik i 1800-tallets maskinrum, og dermed ufarlig for nutidens magthavere.

På trods af dette er Beck Holms frisvømning i alle tiders mest inspirerende forfatterskab alle de 118 kroner værd.

I en tid hvor vi stadig arbejder på at grave marxismen fri fra murbrokkerne i Berlin, ville det være en kliché at anmelde denne bog og hævde at den udkom på netop det rigtige tidspunkt. Marx er blevet ny-, nær- og genlæst i halvandet hundrede år, og Beck Holms bog kan nu indfinde sig på reolen under "B" for "bevar" og ikke i bunken til antikvariatet. Først og fremmest fordi den giver den danske venstrefløj en velplaceret saltvandsindsprøjtning over skinnebenet.

Mattias Tesfaye er uddannet murer. Han er formand for 3F-ungdom.

At være eller ikke at være moderne

POSITIVISME. John Grays bog adskiller sig fra de gennemsnitlige post-11.september udgivelser i forsøget på at formulere en kritik af grundlaget for det foregående århundredes dominerende politiske ideologier.

- Af Jon Rostgaard Boiesen

Det er en på mange måder vigtig, men også problematisk bog som John Gray – der er professor i europæisk tænkning ved London School of Economics, og endelig ikke må forveksles med pop-psykologen der har skrevet om kvinder

John Gray: *Al Queda og hvad det vil sige at være moderne.* Oversat af Frank Beck Lassen. Slagmark, 2006. 186 sider, 198 kr.

fra Venus og mænd fra Mars – har skrevet.

Vigtig fordi den griber fat i den konflikt der i de sidste fem år har stået i centrum af international politik, den såkaldte "krig mod terror", med et kynisk analytisk blik der kaster mange væsentlige pointer af sig.

Men problematisk da det i høj grad forbliver ved at Gray kaster pointerne af sig uden at diskutere eller underbygge dem nærmere. De kommer derved ofte til at fremstå noget postulerende og usammenhægende – måske ligefrem i modstrid med hinanden.

Grays grundlæggende pointe er at vi stikker os selv blår i øjnene hvis vi – som den nuværende amerikanske administration – beskriver og forstår Al Queda som et levn fra middelalderen der truer vores hårdt tilkæmpede modernitet. Vi må forstå at der er flere måder at være moderne på, og at Al Queda også er en del af moderniteten – ligesom nazismen og kommunismen var det. Et verdensomspændende netværk af Al Quedas type, forudsætter simpelthen modernitetens globale handel og kommunikation, ligesom forestillingen om at store spektakulære voldshandlinger, som at angrebene den 11. september 2001 kan fremme en ny verdensorden også er en moderne tanke.

Det kan derfor ikke undre at nazismen og kommunismen sammen med islamismen udgør nogle af de store skurke i Grays fortælling, men også nyliberalismen – og det er hér Grays bog adskiller fra den gennemsnitlige post-11.september-bog. Nyliberalismen deler ifølge Gray en grundlæggende svaghed med marxismen, nemlig en positivistisk tro på at det er muligt at administrere samfundet rationelt. Og de

KOMMUNISTISK POLITIK

APK's blad - Hver 14 dag

Kommunistisk Politik
c/o Oktober Forlag
Egilsgade 24, kld.
2300 København S.
Tlf. 35 43 49 50
Mail: kompol@apk2000.dk

Abonnementspriser
Halvår 280 kr. År 480 kr.
Betales til
Foreningen Oktober Forlag
Giro 1-663-4271

På nettet hver dag
www.kpnet.dk

“ Grays grundlæggende pointe er at vi stikker os selv blår i øjnene hvis vi – som den nuværende amerikanske administration – beskriver og forstår Al Queda som et levn fra middelalderen der truer vores hårdt tilkæmpede modernitet. ”

deler begge med nazismen og islamismen en tro på at det kan lade sig gøre én gang for alle at overkomme alle konflikter og komme til tusindårsriget.

Gray gør i den forbindelse en del ud af hvordan de tidlige positivister, som Comte og Saint-Simon, gjorde sig tanker om en ”fornuftens religion” – hvilket skal forstås ganske bogstaveligt. Den dag i dag findes der positivistiske kirker i Brasilien. Gray bruger dette til at vise at rationalitets- og fremskridtstroen selv rummer religiøse elementer, og at vi derfor stikker os selv blår i øjnene hvis vi tror det kun er de andre der er religiøse. Nyliberalismen bygger på det religiøse, positivistiske tankegods.

Så vidt Grays kritiske projekt som i høj grad må siges at ramme plet. Men når det kommer til at give et bud på en alternativ forståelsesramme halter det mere. Gray synes at svinge kraftigt mellem på den ene side på idealistisk vis at lade religion og kultur være de afgørende parametre, og på den anden side materialistisk at fremhæve betydningen af narkohandel (hvor Gray er konsekvent og radikal nok til at foreslå en legalisering, sådan at terrororganisationerne ville blive frataget en væsentlig finansieringskilde) og den kamp om de tilbageværende olieressourcer der allerede er i gang, og som vil få afgørende betydning for geopolitikken i årene der kommer. Gray er bedst når han fremhæver disse lidt banale forhold.

Problemet er blot at Gray ikke fører denne analyse igennem, men stopper ved et vagt defineret kulturbegreb. Det skyldes muligvis hans afstandtagen fra marxismen. I denne ser han blot en oplysningsoptimistisk tro på et fremtidigt utopia – sådan som det kom til udtryk i bolsjevismen. På grund af denne manglende skelnen mellem marxismen som ideologi og marxismen som analytisk redskab, synes Gray altså ude af stand til at føre sine ansatser til en materialistisk analyse til ende. I stedet sættes et vagt defineret kulturbegreb ind for at forklare konflikter. Og Grays vision for en mere fredelig verden bliver derfor også et system hvor enhver nok så grusom regering kan få lov at være i fred så længe den ikke generer andre – ethvert land har jo sin kultur!

Alle disse forbehold til trods, kan *Al Queda og hvad det vil sige at være moderne* anbefales. Bogen er let læst, og kommer med mange provokerende og øjenåbnende pointer – selvom de som nævnt ikke hænger videre godt sammen. Bogen er – bortset fra enkelte uheldige anglicismer – glimrende oversat af Frank Beck Lassen.

Jon Rostgaard Boiesen studerer filosofi ved Århus Universitet.

"Arbejderen er ikke til salg for euro."

Ditte Staun – talsperson Folkebevægelsen Mod EU

"Arbejderen sikrer, at vi får sandheden om regeringens mål: Afvikling af velfærden."

Karen Stæhr fmd. FOA social- og sundhed

"Arbejderen er uundværlig, fordi den giver spalteplads til solidaritet."

Rune Lund MF for Enhedslisten

"Læs Arbejderen. Den har de nyheder og vinkler, som andre medier snyder dig for."

Tue Torreen fmd. 3F Frederikeborg

"Der er mange faglige kampe, der ikke ville blive dækket, hvis det ikke var for Arbejderen."

Ida Risom fmd. 3F Ungdom

"Det er fedt, at der er en avis, der inspirerer folk til at bevæge sig. Til oprør."

Lukas Seherlig sanger

"Jeg er træt af kun at få den ene side af sandheden i medierne. Jeg nyder at læse Arbejderen, så jeg selv kan tage stilling."

Lærke Bland Frederiksen Rød Ungdom

"Der er mange, der taler om ytringsfrihed. Arbejderen forsvarer den."

Patrick Mac Manus forfatter

ARBEJDER|EN

Danmarks røde dagblad

Træt af borgerlig fars?
Se verden fra en anden vinkel

6 uger 100 kr.
6 måneder 400 kr.

Bestil på tlf. 3535 1787

Læs avisen på internettet: www.arbejderen.dk

NYHED
FRA INFORMATIONS FORLAG

NOREENA HERTZ ARGUMENTERER GLØDENDE OG MED IMPONERENDE ENGAGEMENT FOR GÆLDSEFTERGIVELSE I DEN TREDIE VERDEN

"UDGIVELSEN AF IOU PÅ DANSK KUNNE IKKE SKE PÅ ET BEDRE TIDSPUNKT ... OG JEG KUNNE TILFØJE OM BOGEN: LÆS DEN."
CHRISTIAN FRIIS BACH I INFORMATION

235 SIDER
KR. 268,-

TIDLIGERE UDKOMMET
DEN TAVSE MAGTOVERTAGELSE

"... ET MANIFEST FOR EN NY KAPITALISMEKRITIK, MEN OGSÅ ET OVERFLØDIGHEDSHORN AF SAGLIG, ØKONOMISK DOKUMENTATION."
ASGER BRANDT, KRISTELIGT DAGBLAD

256 SIDER
KR. 298,-

INFORMATIONS FORLAGS SERIE OM POLITIK, FILOSOFI OG SAMFUND

MICHAEL HARDT & ANTONIO NEGRI
IMPERIET

440 SIDER
KR. 348,-

TARIQ ALI
FUNDAMENTALISMERNES SAMMENSTØD
KORSTOG, JIHAD OG MODERNITET
434 SIDER
KR. 328,-

MARTIN HEIDEGGER
ET BREV OM 'HUMANISMEN'

88 SIDER
KR. 128,-

HENRY DAVID THOREAU
CIVIL ULYDIGHED
TRE POLITISKE TEKSTER

104 SIDER
KR. 148,-

SAMUEL P. HUNTINGTON
CIVILISATIONERNES SAMMENSTØD?

64 SIDER
KR. 88,-

WWW.INFORMATIONSFORLAG.DK
TEL 3369 6007
FAX 3369 6018

INFORM ATIONS FORLAG